

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи Національного банку України»
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент

_____ Ю.Б.Слободяник

« ___ » _____ 2008 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр
за спеціальністю 8.050106 «Облік і аудит»

МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ І АУДИТУ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА НА
ПРИКЛАДІ ДП ДЕРЖАВНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «ХЛІБ
УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Виконав студент 5 курсу, група – МОА-31 _____ А.І. Гольцов
« ___ » _____ 2008 р.

Керівник дипломної роботи _____ Ю.Б.Слободяник
« ___ » _____ 2008 р.

Суми – 2008

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить 92 сторінки, 11 таблиць, 8 рисунків, список використаної літератури з 60 найменувань, 4 додатки.

Актуальність теми у необхідності удосконалення методики складання і аудиту балансу, оскільки на базі його показників дається оцінка фінансового стану економічного суб'єкту.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти складання, аудиту і аналізу балансу підприємства на прикладі ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів».

Об'єктом дослідження виступає процес складання, аналізу і аудиту балансу.

Мета дипломної роботи полягає у дослідженні теоретичних і практичних аспектів та розробці шляхів удосконалення методики складання балансу підприємства.

Методи дослідження: порівняння, аналізу і синтезу, спостереження та узагальнення.

За результатами дослідження сформульовані наступні висновки:

- підприємство є ліквідним та фінансово стійким, а його ділова активність характеризується, як ефективна;
- основна діяльність у 2007 році є прибутковою, однак рівень рентабельності дуже низький;
- ціни на переробну продукцію регулюються державою і залишаються на встановленому рівні, а витрати на закупку сировини, її переробку та збереження зростають. Внаслідок цього темпи зростання собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг випереджають темпи зростання доходу від реалізації;
- методика складання балансу відповідає вимогам П(С)БО 2 «Баланс»;

- у зв'язку з реформуванням вітчизняного бухгалтерського обліку до балансу були внесені значні зміни. Однак баланс все ще не повністю відповідає вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності та потребам фінансового менеджменту;
- чинний вісьмиблочний баланс не сприяє якісному та оперативному проведенню аналізу і аудиту фінансового стану підприємства. Для усунення цього недоліку пропонується п'ятиблочна схема балансу з чітким поділом активів і зобов'язань на довгострокові та поточні;
- налаштувати комп'ютерну програму на підготовку оборотного балансу, який відповідає вимогам П(С)БО 2 «Баланс»;
- створити службу внутрішнього аудиту, одним із найважливіших напрямлень якої буде – аудит фінансової звітності;
- для розрахунків відстрочених податкових активів і податкових зобов'язань пропонується методика яка допоможе правильно визначити величину відстроченого податку на прибуток в активі і пасиві балансу;
- у процесі аудиторської перевірки балансу підприємства визначити два основних напрями: перевірка правильності і достовірності відображення даних у статтях активу і пасиву; проведення фінансового аналізу по даним балансу;
- об'єктами аналізу фінансового стану по даним балансу є майновий стан, ліквідність та платоспроможність, фінансова стабільність, ділова активність.

Одержані результати можуть бути використані в бухгалтерській практиці ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат Хлібопродуктів».

Ключові слова: фінансова звітність, баланс, актив, пасив, аудит, фінансовий аналіз, методика складання.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ І АУДИТУ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності	9
1.2 Бухгалтерський баланс як одна з основних форм фінансової звітності	19
1.3 Теоретичні аспекти аудиту балансу підприємства	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІЗ БАЛАНСУ ДП ДАК «ХЛІБ УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	38
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	38
2.2 Зміст та методика складання балансу підприємства	44
2.3 Оцінка фінансового стану згідно показників балансу підприємства	51
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ І АУДИТУ БАЛАНСУ ДП ДАК «ХЛІБ УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»	59
3.1 Удосконалення змісту та методики складання балансу підприємства	59
3.2 Рекомендації по проведенню внутрішнього аудиту балансу підприємства	67
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	89

ВСТУП

Бухгалтерський облік – це мова бізнесу. Якщо бізнес здійснюється у рамках окремо взятого підприємства, то дані бухгалтерського обліку використовуються для потреб внутрішнього менеджменту в процесі прийняття управлінських рішень. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем. Інформацію про фінансовий стан надає бухгалтерський баланс, на базі показників якого розкривається фінансово-господарська діяльність економічного суб'єкта. Тому серед форм фінансової звітності бухгалтерський баланс значиться на першому місці.

На основі даних балансу керівники отримують уявлення яке місце займає підприємство у системі аналогічних підприємств, правильність вибраного стратегічного курсу, порівняльних характеристик ефективності використання ресурсів і прийняття різноманітних рішень по управлінню підприємством; аудитори та аналітики визначають напрямки та проводять фінансовий аналіз. В ефективності цієї роботи найважливіше значення має науково-обґрунтована побудова і методика складання балансу.

Дослідженню проблеми методології складання і аудиту фінансової звітності присвячені праці багатьох вітчизняних і іноземних вчених таких як, Білик М., Крисюк В., Гончаренко А., Григорюк С., Гринів Б., Сорокіна Н., Поленова С., Голов Ф. та ін. Аналіз праць вказаних вчених свідчить про те, що недостатньо уваги приділяється удосконаленню методики і аудиту балансу. Перехід українських підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності потребує, перш за все, удосконалення змісту балансу, методики його складання та аудиту. У зв'язку з цим тема дослідження є актуальною.

Предметом дослідження є теоретично-методичне забезпечення функції складання і аудиту балансу Дочірнього підприємства Державної акціонерної

компанії «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів», а об'єктом дослідження виступає методика складання, аналізу і аудиту балансу підприємства.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів та розробка шляхів удосконалення методики складання і аудиту балансу підприємства.

Для досягнення мети в роботі були поставлені наступні завдання:

- проаналізувати законодавчо-нормативні акти щодо складання і аудиту балансу підприємства;
- вивчити зміст та методику складання балансу підприємства;
- розглянути проблемні питання організації складання і аудиту балансу;
- провести аналіз фінансового стану підприємства згідно показників балансу;
- розробити шляхи удосконалення методики складання балансу підприємства;
- вивчити зміст та методику складання балансу підприємства;
- розробити рекомендації по проведенню внутрішнього аудиту балансу підприємства.

У процесі проведення дослідження були застосовані методи порівняння, монографічний, аналізу і синтезу, узагальнення.

Під час написання дипломної роботи була використана законодавча база з теми дослідження, матеріали періодичних та спеціалізованих видань, праці вітчизняних та закордонних авторів, а також фактичні матеріали діяльності ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СКЛАДАННЯ І АУДИТУ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності

Бухгалтерська звітність представляє собою систему взаємозалежних показників, що характеризують підсумки господарсько-фінансової діяльності підприємства за минулий звітний період. Згідно П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» бухгалтерська звітність – звітність, яка складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів [33].

Як економічна категорія бухгалтерська звітність являє собою найважливіше джерело інформації про виробничу й господарсько-фінансову діяльність підприємства. У той же час бухгалтерська звітність є елементом методу бухгалтерського обліку, сутність якого в узагальненні та наданні інформації про результати діяльності підприємства.

Значення бухгалтерської звітності полягає в тому, що вона є найважливішим інструментом управління. Ґрунтуючись на даних бухгалтерського обліку, вона відображає та дає можливість оцінити результати діяльності за звітний період, окреслити шляхи підвищення ефективності господарювання, приймати адекватні управлінські рішення.

Бухгалтерська звітність класифікується за такими ознаками: за економічним змістом, за строками подання, за ступенем узагальнення інформації, за місцем використання. На рисунку 1.1 наведена класифікація бухгалтерської звітності [8, С. 167].

За економічним змістом бухгалтерська звітність поділяється на фінансову, статистичну, податкову, управлінську (внутрішню) і звітність у фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Рисунок 1.1 – Класифікація бухгалтерської звітності

Загальні вимоги до фінансової звітності викладені в положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 (далі - П(С)БО 1), затвердженому наказом Міністерства фінансів України 31.03.99 р. № 87 [33].

П(С)БО 1 повинне застосовуватися при підготовці і наданні фінансових звітів підприємствами, організаціями, установами та іншими юридичними особами (надалі - підприємствами) усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ). Проте, тут не розглядаються правила складання

консолідованої фінансової звітності.

П(С)БО 1 встановлює:

- мету фінансових звітів;
  - їх склад;
  - звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими слід керуватися під час складання фінансових звітів.

Передусім треба звернути увагу на визначення фінансової звітності, як основної в складі бухгалтерської звітності підприємства. Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і П(С)БО 1 фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [48].

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Порядок надання фінансової звітності користувачам визначається чинним законодавством. Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;
- оцінки якості управління;
- оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу;
- регулювання діяльності підприємства;
- інших рішень.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Це все значить, що фінансова звітність повинна забезпечити інформаційні потреби широкого кола користувачів, які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації під час прийняття економічних рішень. Інформаційні потреби користувачів фінансових звітів наведені в таблиці 1.1 [9, С. 11].

Таблиця 1.1 – Інформаційні потреби основних користувачів фінансових звітів

Користувачі звітності	Інформаційні потреби
Інвестори, власники	Придбання, продаж та володіння цінними паперами. Участь у капіталі підприємства. Оцінка якості управління. Визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу
Керівництво підприємства	Регулювання діяльності підприємств
Банки, постачальники та інші кредитори	Забезпечення зобов'язань підприємств. Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Замовники	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання
Працівники підприємства	Оцінка здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання. Забезпечення зобов'язань підприємства перед працівниками
Органи державного управління	Формування макроекономічних показників

Державні органи управління зараз стали одним із цих користувачів, а не тим єдиним, що постійно диктував свої вимоги, змінюючи їх на потребу податкового законодавства. Це є визнання того факту, що врахування потреб інвестора (власника) та інших сторін, які беруть участь у підприємницькій діяльності, не менш важливе, ніж інтересів держави в отриманні податків. Адже, якщо ніхто не буде вкладати свої кошти у бізнес, то й нікому буде сплачувати податки [20, С. 315].

Для прийняття економічних рішень користувачам фінансових звітів необхідна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності, який представлений в таблиці 1.2 [8, С. 172].

Таблиця 1. 2 – Склад фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів, які контролюються підприємством на дату балансу	Оцінка структури ресурсів підприємства, їхньої ліквідності та платоспроможності
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка і прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів і витрат
Звіт про рух грошових коштів	Генерування і використання коштів протягом звітного періоду	Оцінка і прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів і витрат
Звіт про власний капітал	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Оцінка і прогноз змін у власному капіталі
Примітки до річної фінансової звітності	Обрана облікова політика: - інформація не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П(С)БО; - додатковий аналіз статей звітності, необхідних для забезпечення їхньої зрозумілості	Оцінка і прогноз облікової політики; ризиків або невпевненості, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання; діяльність підрозділів підприємства, тощо
Додатки до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»	Інформація формується за господарськими та географічними сегментами, які визначаються підприємством на основі його організаційної структури	Оцінка та прогноз доходів та витрат, фінансових результатів, активів та зобов'язань за різними сегментами діяльності підприємства

Фінансова звітність повинна надати дохідливу, доречну, достовірну та зіставну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу.

Для досягнення дохідливості інформації припускається, що користувачі мають певний рівень знань і прагнуть уважно вивчити надану інформацію. Проте можлива складність розуміння інформації, яка необхідна для прийняття економічних рішень користувачами (наприклад, про фінансові

інструменти), не може вважатися підставою для виключення такої інформації зі складу фінансових звітів.

Для того, щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, П(С)БО 1 вимагає наявність у ній даних про:

- підприємство;
- дату звітності та звітний період;
- валюту звітності та одиницю її виміру;
- відповідні показники (статті) за звітний та попередній періоди;
- облікову політику підприємства та її зміни;
- аналітичну інформацію щодо статей фінансових звітів;
- консолідацію фінансових звітів;
- припинення (ліквідацію) окремих видів діяльності;
- обмеження щодо володіння активами;
- участь у спільних підприємствах;
- виявлені помилки та пов'язані з ними коригування;
- переоцінку статей фінансових звітів;
- іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними

П(С)БО [33].

Доречність інформації характеризується її впливом на прийняття рішень користувачами та своєчасністю. На прийняття рішень користувачами впливає лише суттєва інформація. Суттєвість - це точка відсікання інформації, яка потрапляє до фінансової звітності, або рівень точності такої інформації. Ця точка може бути визначена на підставі як кількісних, так і якісних факторів. Найпростішим прикладом застосування кількісного обмеження суттєвості є складання фінансової звітності у тис. грн. з одним знаком після коми. У цьому випадку суми, які становлять тисячі грн., у ній відображені не будуть.

Суттєвість також розглядається в контексті групування статей фінансових звітів: кожна суттєва стаття розкривається окремо, а несуттєві можуть бути об'єднані, виходячи з їх економічного змісту чи функції. Тут

перевага надається якісним факторам [25, С. 117].

Фінансова звітність повинна бути підготовлена та надана користувачам у певні терміни, які визначаються чинним законодавством. У разі надмірної затримки під час надання звітної інформації вона може втратити свою доречність.

Дані фінансової звітності є основою не тільки для оцінки результатів звітного періоду, але й для їх прогнозування. Так, інформація щодо фінансового стану та результатів діяльності часто використовується як основа для прогнозування майбутнього фінансового стану, результатів діяльності, спроможності підприємства вчасно виконати свої зобов'язання, сплатити дивіденди, тощо. Аналітичні потреби користувачів задовольняються завдяки відповідній структурі фінансових звітів (наприклад, у балансі статті розташовуються у порядку зростання їх ліквідності), наданні зіставної інформації за звітний та попередній періоди.

Корисною для користувачів може бути лише достовірна інформація. Достовірність досягається за відсутності суттєвих помилок та необ'єктивних (упереджених) суджень. Як правило, керівництво підприємства намагається так надати інформацію, щоб результати діяльності виглядали найпривабливіше для інвестора або кредитора. З цією метою може бути завищений фінансовий результат або вартість активів тощо. Знову ж таки, ступінь достовірності фінансової звітності оцінюється за допомогою аудиту.

Метою П(С)БО 1 є також забезпечення зіставності фінансової інформації, як наданої одним підприємством за різні звітні періоди, так і різними підприємствами. Застосування вимог П(С)БО до структури фінансової звітності, визнання, оцінки та розкриття допоможе досягти цієї мети.

За П(С)БО 1 зіставна інформація попередніх звітних періодів має бути розкрита в фінансовій звітності як в описовому, так і в цифровому вигляді, якщо вона необхідна для розуміння фінансових звітів за поточний період. Для досягнення якісних характеристик інформації, яка міститься в

фінансовій звітності, під час її формування дотримуються ряду принципів [55, С. 34].

Під час підготовки фінансової звітності кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників - фізичних осіб. Таким чином, особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства. Тому в фінансовій звітності (зокрема, в балансі) передбачене відображення лише зобов'язань власників за внесками до капіталу та розподілу власникам (у вигляді відсотків, дивідендів, вилучення капіталу тощо). Цей принцип отримав назву принципу автономності підприємства.

Отже, якщо власник підприємства вносить власні грошові кошти у банк з метою збільшення статутного капіталу даного підприємства, то ця операція буде відображена у фінансовій звітності. Якщо ж метою власника буде отримання відсотків за депозитним вкладом, який здійснений його власними коштами, та їх використання на свої потреби, то така господарська операція не вплине на показники фінансової звітності.

Фінансові звіти складаються також виходячи з принципу безперервності діяльності підприємства, тобто підприємство не має ні наміру, ані потреби ліквідуватися або суттєво зменшувати масштаби своєї діяльності, і залишатиметься таким у подальшому (принаймні протягом наступного звітного періоду).

За протилежних обставин, якщо події після дати балансу свідчать про наміри підприємства припинити свою діяльність або про неможливість її продовження, підприємство не може використовувати П(С)БО як основу для підготовки своїх фінансових звітів (п.18 П(С)БО 6). Тоді поділ його активів і зобов'язань на необоротні та оборотні (довгострокові і короткострокові) втрачає доречність: адже підприємство повинне у процесі ліквідації покрити усі свої зобов'язання (спочатку перед кредиторами, потім перед власниками), тому всі активи стають оборотними, а зобов'язання - короткотерміновими. Переважна оцінка статей балансу за історичною собівартістю також не може

бути використана, їх слід переоцінити за ринковою вартістю. Фактично втрачає сенс застосування майже всіх принципів формування фінансової звітності безперервно діючого підприємства.

Принцип періодичності припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. За П(С)БО 1 звітний період складає календарний рік. Проте для новоствореного підприємства він може дорівнювати максимум 15 місяців з дня створення, а для підприємства, що ліквідується, звітний період триває з початку звітного року до дати ліквідації підприємства.

Принцип нарахування полягає в тому, що результати господарських операцій визнаються коли вони відбуваються і відображаються у фінансових звітах тих періодів до яких вони відносяться. Така інформація щодо минулих операцій є найбільш корисною для прийняття користувачами економічних рішень. У П(С)БО 1 зазначено, що принцип нарахування має застосовуватися одночасно з принципом відповідності, за яким витрати визначаються у звіті про фінансові результати на основі прямого зв'язку між ними та отриманими доходами [1, С. 16].

Інформація у фінансових звітах повинна бути також повною, тому важливу роль відіграє принцип повного висвітлення. З цією метою фінансова звітність не обмежується лише балансом, звітами про фінансові результати, власний капітал та рух грошових коштів, а й містить примітки, які надають інформацію про облікову політику підприємства та додаткові пояснення до окремих статей цих звітів. Крім того, у примітках розкриваються важливі для користувачів фінансової звітності події, які відбулися після дати балансу.

За П(С)БО 6 події, що відбулися після дати балансу, поділяються на дві групи та коригують певні статті звітності або розкриваються у примітках, класифікація подій після дати балансу наведена на рисунку 1.2 [43].

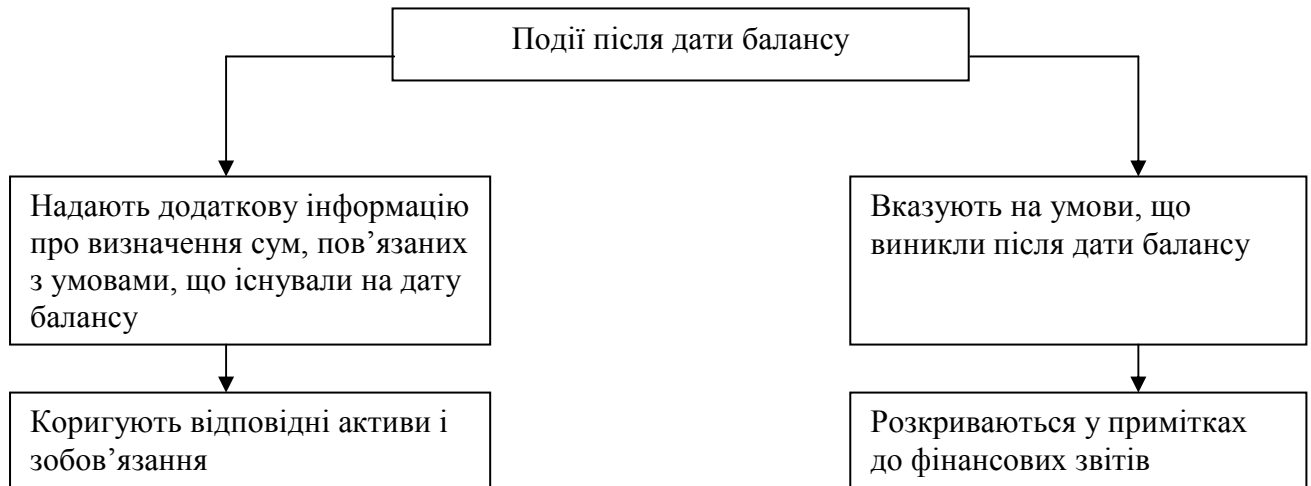

Рисунок 1.2 – Класифікація подій після дати балансу

Щоб скласти фінансову звітність, керівництво підприємства формує облікову політику, тобто обирає принципи, методи і процедури обліку таким чином, щоб достовірно відобразити фінансове положення і результати діяльності підприємства та забезпечити зіставність фінансових звітів.

Надання користувачам інформації про політику бухгалтерського обліку, яку підприємство повинно використовувати постійно при складанні фінансових звітів, будь-яких змін у цій політиці та впливу таких змін на показники фінансових звітів є вимогою принципу послідовності. Дотримання цього принципу є передумовою зіставності фінансових звітів, адже користувачі отримують можливість визначити відмінні риси різних облікових політик щодо спожитих операцій та інших подій, які використовуються одним і тим самим підприємством або підприємствами протягом певних звітних періодів.

Під час складання фінансової звітності необхідно намагатися балансувати усі перелічені принципи таким чином, щоб досягти якісних характеристик фінансової звітності.

Із вищесказаного можна визначити наступні функції фінансової звітності:

- надання власникам і кредиторам інформації про поточний фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності за звітний період;
- забезпечення інформацією для аналізу та прийняття управлінських рішень;
- здійснення планування основних показників діяльності підприємства на майбутні роки.

1.2 Бухгалтерський баланс як одна з основних форм фінансової звітності

Зміст і форма балансу та загальні вимоги до визнання і розкриття його статей визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 "Баланс". Норми цього Положення (стандарту) застосовуються до балансів підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності, крім банків та бюджетних установ. Згідно П(С)БО 2 баланс — звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату [39].

Бухгалтерський баланс є багатим джерелом інформації, на базі якого розкривається фінансово-господарська діяльність економічного суб'єкта, тому серед форм бухгалтерської звітності бухгалтерський баланс значиться на першому місці.

Для вивчення фінансового стану підприємства необхідна інформація про економічні ресурси, що є корисною для визначення спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їх еквіваленти у майбутньому. Свідчення щодо структури капіталу є корисним при прогнозуванні майбутніх потреб у позиках, при визначенні розподілу майбутніх прибутків та потоків грошових коштів серед власників підприємства, а також при визначенні ймовірності залучення фінансів у майбутньому. Інформація щодо ліквідності

та платоспроможності підприємства є корисною для прогнозування спроможності підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Ліквідність свідчить про наявність грошових коштів у найближчому майбутньому після виконання фінансових зобов'язань даного періоду. Наявність грошових коштів упродовж більшого періоду часу для вчасного виконання фінансових зобов'язань свідчить про платоспроможність підприємства.

Вміння читати першу форму фінансової звітності – це знання змісту кожної з статей, способу її оцінки, ролі в діяльності підприємства, зв'язку з іншими статтями, методики використання показників балансу у фінансовому аналізі. Баланс є реальним засобом комунікації, завдяки якому:

- керівники отримують уявлення про те, яке місце займає своє підприємство у системі аналогічних підприємств, порівняльних характеристик ефективності використання ресурсів і прийняття різноманітних рішень по управлінню підприємством;
- аудитори отримують підказку для вибору вірного рішення у процесі аудіювання, планування своєї перевірки, виявлення слабких місць в системі обліку, а також виявлення помилок у зовнішній звітності клієнта;
- аналітики визначають напрямки фінансового аналізу.

Балансове узагальнення інформації дозволяє виявити фінансово-майновий стан підприємства завдяки подвійному групуванню об'єктів бухгалтерського спостереження: за функцією в процесі діяльності підприємства; за джерелами утворення майна підприємства.

Виходячи з цього, бухгалтерський баланс має дві частини – актив і пасив. Загальна структура активу і пасиву балансу наведена на рисунку 1.3 [8, С. 42].

Рисунок 1.3 – Зміст активу і пасиву балансу підприємства

Форма 1 «Баланс» фінансової звітності містить: загальні відомості про підприємство та двосторонню таблицю. Двостороння таблиця балансу в графічному зображенні показує на лівій стороні стан майна в послідовності, що відповідає функціональній ролі його складових, виходячи зі ступеня ліквідності й характеру участі господарських коштів у процесі відтворення суспільного продукту. Це актив балансу. Актив розкриває склад майна, як воно діє, чим представлені його складові частини. Джерела даного майна відбиті в правій стороні балансу – пасиві. Пасив показує власний капітал, а також сукупність боргів і зобов'язань економічного суб'єкта. Економічно однорідний вид майна в активі або джерел його формування в пасиві прийнято називати статтею балансу [55, С. 15-16].

Таким чином, елементами бухгалтерського балансу є активи, зобов'язання і власний капітал. У результаті можна сформулювати основне балансове рівняння: $\text{Активи} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал}$. Із цього рівняння випливає формула для визначення розміру власного капіталу підприємства. Він визначається шляхом віднімання від загальної суми активів зобов'язань підприємства.

В активі балансу підприємств України майно наведене з урахуванням ступеня ліквідності. Найменш ліквідні статті розміщені на початку, а легко реалізовані активи - наприкінці балансу. Тому у діючій формі балансу групування балансових статей активу дозволяє виділити три розділи:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- витрати майбутніх періодів.

Пасив балансу розкриває втримування власного капіталу й зобов'язань як довгострокового, так і короткострокового характеру.

Розкладання правої сторони балансу на дві складові в зазначеній послідовності має глибокий економічний зміст. У випадку ліквідації економічного суб'єкта через неплатоспроможність (банкрутства) чинне законодавство в першу чергу передбачає задоволення зобов'язань кредиторів (П) у строго встановленій черговості. Причому вимоги кредиторів кожної черги підлягають задоволенню тільки після повного погашення зобов'язань перед кредиторами попередньої черги. У той же час інвестори на вкладений капітал (К) одержують тільки ту частину, що залишається після платежів по зобов'язаннях.

Побудова статей активу впливає на порядок розміщення статей пасиву балансу. Слід дотримуватися правила, за яким статті активу повинні знаходитися напроти пасиву, джерелами утворення яких вони є. Це правило дозволяє виділити п'ять розділів пасиву балансу:

- власний капітал;
- забезпечення наступних витрат і платежів;
- довгострокові зобов'язання;
- поточні зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів.

Форма сучасного балансу побудована за принципом балансу – нетто, в якому основні засоби і нематеріальні активи відображаються за залишковою вартістю [8, С. 43].

Нами розглянуто зміст елементів бухгалтерського балансу підприємств України. Для порівняння його з країнами з розвинутою ринковою економікою розглянемо зміст та структуру статей активу і пасиву бухгалтерського балансу компаній США.

Оскільки бухгалтерський баланс у США не є установленою формою фінансового звіту, він повинен буди побудований з урахуванням галузевої специфіки компанії, відображати особливості та види її діяльності. Разом з тим зміст балансу повинен відповідати вимогам грошового вимірника, відокремленого підприємства, діючого підприємства, обліку вартості, подвійності обліку, а також цінності, достовірності, співставності, постійності та ін.

У складі активу балансу основними групами майна компанії є поточні активи та необоротні активи. У складі поточних активів найбільш важливими є грошові кошти, короткострокові інвестиції, дебіторська заборгованість, запаси. До суттєвих видів необоротних активів відносять довгострокові інвестиції, основні засоби, нематеріальні активи. Ці статті та групи статей складають зміст бухгалтерського балансу компаній США незалежно від специфіки діяльності. Однак у випадку, коли тіж самі активи можуть бути обернені і протягом короткого часу (менше одного року) та протягом більше року, вони відносяться до розглянутих груп в залежності від рішення керівництва компанії у відповідності з обліковою політикою.

У змісті пасиву балансу видами зобов'язань, які виділяються як найбільш суттєві, є поточні зобов'язання та власний капітал власників компанії. Поточні зобов'язання, які включають короткострокові відстрочені кредити, короткострокову заборгованість різного характеру, частину довгострокових зобов'язань, які повинні бути погашені у звітному періоді, та ін., представляють такі, які повинні бути погашені у звітному періоді або за рахунок власних поточних активів, або за рахунок нових поточних зобов'язань. Окрім цього можливі

ситуації, коли за умовами договорів з кредиторами підприємства мають погасити заборгованість за першою вимогою. Тоді такі зобов'язання враховуються як короткострокові, можливі до погашення у будь-який момент часу.

Взагалі при розподілі активів та зобов'язань на поточні та довгострокові використовується принцип, який розглядається в системі US GAAP як «розумний підхід».

Інші види заборгованості кваліфікуються як довогострокові зобов'язання і відображаються у бухгалтерському балансі американських компаній після представлення даних про поточні зобов'язання.

Типовий варіант бухгалтерського балансу компаній США приведений у таблиці 1.3 [32, С. 50].

Порівняльна характеристика змісту бухгалтерського балансу компанії США та українського підприємства дозволяє визначити наступні особливості балансу компанії США:

- не регламентований державою;
- має два розділи в активі та три в пасиві;
- статті активу розміщуються в порядку зменшення рівня ліквідності;
- відсутні контрактивні та контрпасивні статті;
- статті пасиву розташовуються виходячи з наступного правила: спочатку найбільш строкові, а потім найменш строкові зобов'язання.

Найближчим часом підприємствам і організаціям України необхідно бути перейти до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). МСФЗ базуються на трьох головних концепціях: справедлива вартість, пріоритет економічного змісту над правовою формою і прозорість.

Суть концепції справедливої вартості полягає у тому, щоб надати користувачу інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства виходячи із його реальної ціни. Цей підхід має велике значення, так як дозволяє відповісти на питання: «Скільки коштує мій бізнес сьогодні?».

Таблиця 1.3 – Типовий варіант бухгалтерського балансу компаній США

Активи	Зобов'язання і капітал
<p>I. Поточні активи: Каса (грошові кошти); Короткострокові інвестиції; Дебіторська заборгованість; Векселя отримані; Запаси; Сировина та матеріали; Товари; Незавершене виробництво; Готова продукція; Передплачені витрати майбутніх періодів; Інші поточні активи. Всього поточних активів. II. Необоротні активи: Основні засоби; Інвестиції; Нематеріальні активи; Передплачені витрати майбутніх періодів; Інші необоротні активи. Всього необоротних активів.</p>	<p>I. Поточні зобов'язання: Кредиторська заборгованість; Короткострокові векселя видані; Заборгованість по заробітній платі; Заборгованість по податкам; Аванси отримані; Доходи майбутніх періодів; Інші поточні зобов'язання. Всього поточних зобов'язань. II. Догострокові зобов'язання: Довгострокові кредити; Векселя довгострокові видані; Зобов'язання по оренді; Інші довгострокові зобов'язання. Всього зобов'язань. III. Власний капітал Статутний капітал; Нерозподілений прибуток. Всього власний капітал</p>
Всього активів	Всього зобов'язання і капітал

Згідно концепції пріоритету економічного змісту над правовою формою не настільки важливо яку правову форму має той або інший факт господарської діяльності. Важливо те, що він представляє з

економічної точки зору. Українська бухгалтерія виходить, як правило, із єдності між економічним змістом та правовою формою. Так, порядок підготовки звітності заснований на дотриманні інструктивних положень та вимог різних регулятивних органів.

Згідно концепції прозорості у звітності по МСФЗ повинно бути розкрито досить великий об'єм інформації про діяльність підприємства. Причому, таким чином, щоб привернути увагу користувачів на суттєві деталі роботи підприємства. Це дає змогу більш реально оцінювати фінансовий стан підприємства та виявляти значно більшу самостійність у прийманні рішень.

У цілому звітність по МСФЗ и П(С)БО має ряд спільних характеристик. У той же час форми звітності за МСФЗ регламентовані менше ніж за П(С)БО. У таблиці 1.4 приведений бухгалтерський баланс підприємства за звітний рік по МСФЗ.

Таблиця 1.4 – Бухгалтерський баланс підприємства по МСФЗ

Активи	Пасиви
1. Поточні активи Грошові кошти та їх еквіваленти Розрахунки з покупцями Резерв сумнівних боргів ПДВ до повернення Сировина та матеріали Готова продукція Витрати, оплачені авансом	1. Поточні зобов'язання Розрахунки з постачальниками Короткострокова заборгованість Податки до сплати Розрахунки із заробітної плати
Разом поточних активів	Разом поточних зобов'язань
2. Довгострокові активи Основні засоби Амортизація основних засобів	2. Власний капітал Статутний капітал Нерозподілений прибуток минулих років Нерозподілений прибуток звітного періоду
Разом довгострокові активи	Разом власний капітал
Разом активи	Разом пасиви

Для складання балансу по Міжнародним стандартам фінансової звітності Сорокіна Н.А. пропонує два способи: паралельний облік та трансформація [52, С. 25].

Паралельний облік для українського підприємства – це ведення двох баз даних: по національним стандартам та по МСФЗ. Такий облік ведеться у спеціальній програмі. При занесенні операцій проводки попадають як в базу українського обліку, так і в базу МСФЗ. Однак не всі факти господарської діяльності можна автоматично рознести по двом базам через різницю у принципах обліку по національним та міжнародним стандартам. Це значить, що буде потрібно коректувати вручну.

Трансформація – це процес підготовки балансу по МСФЗ на певну дату шляхом внесення коректування у статті балансу для приведення їх у відповідність з вимогами міжнародних стандартів. Трансформація не потребує обов'язкової наявності спеціальних програм і може проводитися з використанням електронних таблиць, наприклад, MS Excel. Трансформація по суті – це перегрупування облікових даних підприємства у інший бухгалтерський стандарт.

Підготувати консолідований баланс по МСФЗ можна одним із двох способів. Перший спосіб полягає у тому, що спочатку готується баланс по МСФЗ для кожного структурного підрозділу підприємства, а потім ці дані сумуються та коректуються для отримання консолідованої звітності по міжнародним стандартам. Другий – припускає складання консолідованої звітності по національним стандартам, а після її трансформування у відповідності з МСФЗ.

Таким чином, нами розглянуто зміст та структуру статей балансів підприємств України, США, а також підприємств, які складають свою фінансову звітність згідно МСФЗ. Це дає змогу зробити висновок, що український баланс достатньо складний і не відповідає у повній мірі вимогам МСФЗ, що ускладнює роботу міжнародних компаній, які

розташовані на території України. Вони вимушені займатися майже дублюванням фінансової звітності, згідно П(С)БО та МСФЗ, використовуючи при цьому два вищезазначених способи.

1.3 Теоретичні аспекти аудиту балансу підприємства

Головна мета і завдання аудиту балансу – дати об’єктивні, реальні і точні дані про баланс господарюючого суб’єкта в цілях визначення їх достовірності, повноти і відповідності діючому законодавству і вимогам, які пред’являються до ведення бухгалтерського обліку й фінансової звітності, а також зробити аналіз балансу підприємства.

Досягненню головної мети сприяють особливості ведення аудиторської діяльності:

- незалежність і об’єктивність при проведенні перевірок;
- конфіденційність;
- професіоналізм;
- компетентність;
- використання методів економічного аналізу;
- використання нових інформаційних технологій;
- уміти приймати рішення за даними аудиторської перевірки;
- відповідальність аудитора за наслідки його рекомендацій і висновків за результатами аудиторських перевірок [1, с. 30].

Одним з найбільш ефективних шляхів вирішення проблеми раціональної організації аудиторської перевірки балансу підприємства є розробка чіткої методики перевірки. Задача полягає в тому, щоб на стадії планування перевірки визначити склад контрольних процедур, але самі процедури повинні бути вже розроблені.

В економічній літературі немає єдиного підходу до змісту методики аудиту балансу підприємства. Так, професор Крисюк В.І. вважає, що методика перевірки повинна включати:

- перелік основних нормативних документів;
- опис альтернативних облікових рішень, вибір яких наданий підприємству Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- первинні документи;
- реєстри аналітичного і синтетичного обліку;
- класифікатор можливих порушень, що включає порушення, які найбільш часто зустрічаються при перевірці фінансової звітності;
- методи збору аудиторських доказів, що приймаються при перевірці;
- порядок проведення аудиту [1, с. 37].

Професор, д.е.н. Білик М.Д. вважає, що методика перевірки відповідності поданої фінансової звітності нормативним вимогам передбачає етапи, наведені на рисунку 1.4.

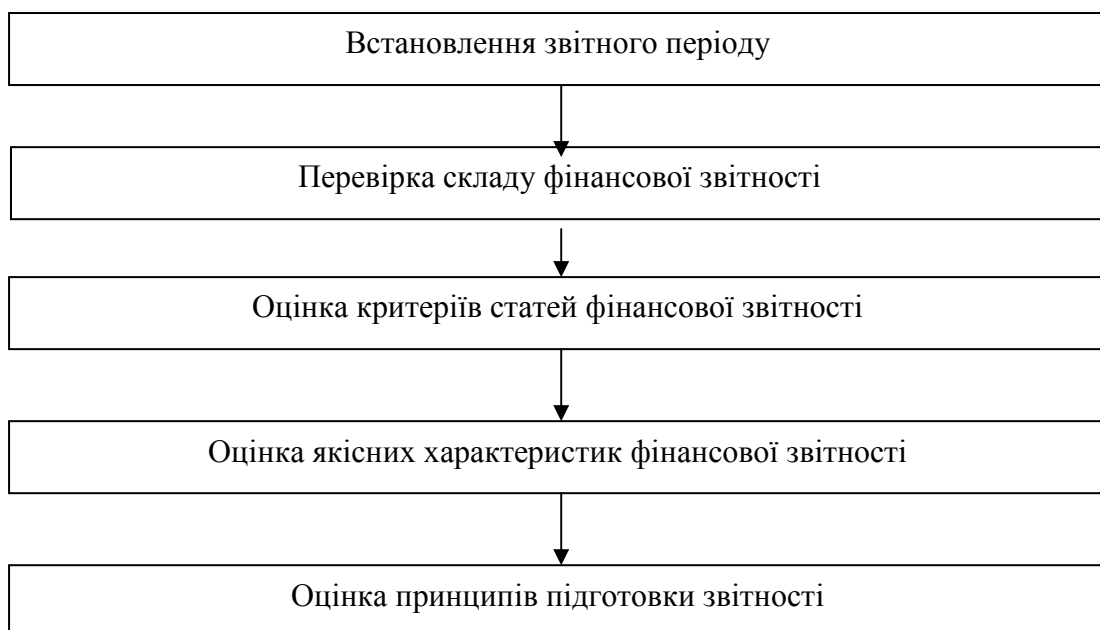

Рисунок 1.4 – Етапи перевірки фінансової звітності

Розглянемо зміст кожного із наведених на рисунку етапів.

Звітним періодом для річної фінансової звітності є календарний рік. Для новоствореного підприємства, звітний період може перевищувати

календарний рік (але не більше 15 місяців), а для ліквідованого підприємства він буде меншим за один рік. Аудитору необхідно встановити період перевірки на підставі поданих даних про звітний період підприємства. Аудитор оцінює обґрунтованість рішень керівництва підприємства щодо відображення у фінансовій звітності відповідних статей. Аудитор має встановити, що кожна стаття, наведена у фінансовій звітності, відповідає таким критеріям:

- є вірогідність надходження або вибуття майбутніх економічних вигід, пов'язаних із цією статтею;
- оцінка статті може бути достовірно визначена.

Для цього аудитор має порівняти результат господарської операції з визначенням активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат. Оцінка вірогідності отримання майбутніх економічних вигід або витрат і можливості достовірності оцінки показує місце відображення результатів господарської операції – у фінансових звітах або примітках до них. Це стосується суттєвої інформації, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності.

При оцінці якісних характеристик фінансової звітності аудитору потрібно враховувати вимоги П(С)БО 1 «Загальні вимоги до річної фінансової звітності». Для цього проводять аналіз дотримання вимог П(С)БО за напрямками: дохідності, достовірності, зіставності, доречності. Аудитор має проаналізувати рішення керівництва про оцінку та відображення статей балансу; розкриття інформації про облікову політику та її зміни у Примітках до фінансової звітності; розкриття відповідних статей балансу порівнянням даних Головної книги.

По закінченню аудиторської перевірки завданням аудитора є встановлення дотримання при складанні фінансової звітності десяти принципів підготовки фінансової звітності [3, С. 517-520].

Аналіз змісту розглянутих методик аудиту дозволяє визначити два основних напрями аудиторської перевірки балансу підприємства:

- перевірка правильності і достовірності відображення даних у статтях активу і пасиву;
- проведення фінансового аналізу по даним балансу.

Фінансовий аналіз у сучасному розумінні – це сукупність прийомів, методів, процедур, за допомогою яких робиться висновок про минулий і сучасний стан підприємства, його майбутній розвиток і відносний ризик вкладання капіталу [1, С.50].

В аудиті фінансової звітності, у т.ч. в аудиті балансу, фінансовий аналіз виступає як аналітична процедура, тобто як метод одержання аудиторських доказів, які полягають у виявленні, аналізі й оцінці співвідношень між фінансово-економічними показниками діяльності економічного суб'єкта, що перевіряється. У ході роботи аудитор повинен використовувати специфічні процедури, що являють собою (в їх логічній послідовності) методику проведення фінансового аналізу.

Фінансовий аналіз діяльності підприємства поділяють на зовнішній і внутрішній. Внутрішній аналіз проводиться службами підприємства і його результати використовуються для оперативного планування, контролю і прогнозування фінансового стану підприємства. Його мета – встановити планомірне надходження коштів і розмістити власні і позикові засоби таким чином, щоб забезпечити нормальне функціонування підприємства, одержання максимуму прибутку і виключення банкрутства.

Одним із завдань внутрішнього аудиту фінансової звітності є допомога спеціалістам підприємства в удосконаленні постановки обліку і звітності, підвищенні обґрунтованості управлінських рішень. Така постанова аудиту приводить до переважання в ньому аналітичних, а не контрольних функцій. У зв'язку з цим у спеціальній літературі останніх років поняття аудиту визначається не тільки як перевірка, а і як аналіз господарської діяльності чи комплексний економічний аналіз, кінцевою метою якого є аналіз фінансового стану відокремленого підприємства.

Отже, фінансовий аналіз як один із видів економічного аналізу використовується в аудиті у двох аспектах: як метод пізнання фінансового механізму підприємства і як самостійний вид послуг аудиторської фірми [1, С. 52].

У цей час набір відносних показників фінансового стану не встоявся, і системної впорядкованості в даному питанні немає. Багато авторів часто пропонують надлишкову кількість показників, а для одержання більш-менш точної картини фінансового стану підприємства цілком достатньо, щоб цей набір відбивав найважливіші сторони фінансового стану. Для складання власної методики аналізу, необхідно розглянути вже існуючі, запропоновані різними авторами.

Як вважає Кононенко О., оцінка фінансового стану за даними балансу проводиться у наступній послідовності:

- аналіз структури та динаміки балансу;
- характеристика майнового стану підприємства на основі аналізу активу балансу;
- аналіз структури пасиву балансу;
- розрахунок і оцінка за даними балансу показників, які характеризують фінансову стійкість підприємства;
- розрахунок фінансових коефіцієнтів ліквідності.

Найпростішим із прийомів аналізу структури та динаміки балансу є горизонтальний аналіз, який дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей. У його основі лежить розрахунок базисних темпів росту балансових статей.

Вертикальний аналіз балансу показує структуру активів підприємства та їх джерел, коли суми по окремих статтям або розділам беруться у відсотках до валюти балансу. Можна виділити дві основні причини необхідності проведення вертикального аналізу:

- перехід до відносних показників дозволяє проводити порівняння результатів діяльності різних по величині використання ресурсів;

- відносні показники певною мірою згладжують негативний вплив інфляції, яка може суттєво викривляти абсолютні показники і, тим самим, затрудняти їх складання в динаміці.

Найбільш поширеним прийомом в аналізі балансу є аналіз з використанням коефіцієнтів. Коефіцієнт – це математичне вираження зв'язку одного показника з іншим. Коефіцієнти є основними інструментами фінансового аналізу, що допомагають встановити зв'язок між різними цифрами у фінансових звітах.

Кононенко О. відзначає, що застосування набору тих або інших показників обумовлюється метою аналізу, інформаційними потребами зацікавлених сторін. У таблиці 1.5 наведена класифікація показників для оцінки фінансового стану, яку пропонує автор для оцінки фінансового стану підприємства.

Таблиця 1.5 – Класифікація показників для оцінки фінансового стану підприємства [24, С. 9-11]

Об'єкти аналізу	Показники
1. Майновий стан підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - сума активів, які знаходяться у розпорядженні підприємства; - частина необоротних активів у валюті балансу; - коефіцієнт зносу основних засобів; - частина активної частки основних засобів.
2. Ліквідність та платоспроможність підприємства	<p>коефіцієнти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальної (поточної) ліквідності; - проміжної ліквідності; - абсолютної ліквідності.
3. Фінансова стабільність підприємства	<ul style="list-style-type: none"> - частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування; - частка позикового капіталу у загальній сумі довгострокових пасивів;

	- коефіцієнти співвідношення позикового та власного капіталу.
4. Ділова активність підприємства	- показники оборотності; - фондівдача.

Аналітик видання «Консультант Бухгалтера» А.В.Татаренко пропонує набір показників, що являє собою адаптовану до реалій української бухгалтерії методику фінансового аналізу. Класифікація показників відображена в таблиці 1.6 [54, С. 30].

Фінансова стійкість	Коефіцієнт автономії Коефіцієнт маневреності Коефіцієнт забезпеченості запасів власними засобами Коефіцієнт майна виробничого призначення Коефіцієнт співвідношення власних і позикових засобів Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних засобів Коефіцієнт довгострокового залучення позикових засобів Коефіцієнт автономії джерел формування запасів і витрат Коефіцієнт короткострокової заборгованості Коефіцієнт кредиторської заборгованості й інших пасивів
Ділова активність або фондівдача	Загальна фондівдача Оборотність всіх оборотних активів Оборотність дебіторської заборгованості Оборот до власного капіталу Віддача основних виробничих засобів і нематеріальних активів Оборотність банківських активів
Ліквідність активів балансу	Коефіцієнт абсолютної ліквідності Коефіцієнт критичної ліквідності (проміжний коефіцієнт покриття) Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)

Таблиця 1.6 - Класифікація показників для оцінки фінансового стану підприємства [54, С. 30]

Бухгалтер-експерт фірми «Баланс - клуб» Шафранова І.Н. пропонує наступний набір показників для аналізу фінансової звітності підприємства, що представлений у таблиці 1.7 [59, С. 39].

Таблиця 1.7 – Класифікація показників для оцінки фінансового стану підприємства [59, С. 39]

Групи показників	Коефіцієнти
Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності Коефіцієнт швидкої ліквідності Коефіцієнт абсолютної ліквідності Коефіцієнт оборотності запасів Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості
Довгострокова платоспроможність (фінансова стійкість)	Коефіцієнт концентрації власного капіталу Коефіцієнт концентрації позикового капіталу Співвідношення власного й позикового капіталу Коефіцієнт забезпеченості по кредитах
Рентабельність	Рентабельність господарської діяльності Коефіцієнт оборотності активів Коефіцієнт фондівдачі Коефіцієнт віддачі власного капіталу Коефіцієнт віддачі позикового капіталу
Положення на ринку цінних паперів	Дохід на акцію Цінність акції Рентабельність акції Дивідендний дохід Коефіцієнт котирування акцій

Член Ради асоціації бухгалтерів й аудиторів України Горицька Н. пропонує розрахунок показників діяльності підприємства при експрес-аналізі фінансового стану й оцінці результативності діяльності на «експрес - аналіз фінансового стану підприємства є різновидом фінансового аналізу й проводиться з метою визначення достатності й ефективності використання власного капіталу, оскільки «проїдання» капіталу, «вимивання» власних оборотних коштів у податки, ріст боргів свідчать про зниження фінансової

стійкості підприємства, підвищують його залежність від кон'юнктури ринку» Система розрахунку показників при експрес-аналізі фінансового стану підприємства відбита в таблиці 1.8 [11, С. 20-21].

Таблиця 1.8 – Система показників при експрес-аналізі фінансового стану підприємства [11, С. 20-21]

Напрямок аналізу	Показники
Оцінка майнового стану фірми	Частка основних засобів в активах Частка дебіторської заборгованості а активах Питома вага зношування основних засобів у їхній первісній вартості
Оцінка фінансового стану підприємства	Частка власного капіталу в активах Забезпеченість чистим робочим власним капіталом Забезпеченість оборотними активами Загальний коефіцієнт покриття Рівень дебіторської заборгованості
Зовнішні показники неплатоспроможності	Сума збитків Частка збитків в оборотних активах

Державна податкова адміністрація в Методичних рекомендаціях з аналізу фінансово-господарського стану підприємств й організацій рекомендує наступні групи коефіцієнтів, які представлені в таблиці 1.9 [22, С. 182].

Таблиця 1.9 – Система показників для аналізу фінансово-господарського стану підприємства й організацій [22, С. 182]

Напрямок аналізу	Показники
Оцінка рентабельності	Рентабельність продукції Рентабельність майна Рентабельність власного капіталу Рентабельність основної діяльності Період окупності власного капіталу

Оцінка ліквідності підприємства	Коефіцієнт покриття Коефіцієнт загальної ліквідності Коефіцієнт абсолютної ліквідності Розмір власних оборотних коштів Частка оборотних коштів в активах Частка виробничих запасів у поточних активах Коефіцієнт покриття Коефіцієнт загальної ліквідності Коефіцієнт абсолютної ліквідності Розмір власних оборотних коштів Частка оборотних коштів в активах Частка виробничих запасів у поточних активах
Оцінка фінансової стійкості (тривалості):	Коефіцієнт фінансової автономії Коефіцієнт фінансової залежності Коефіцієнт оборотності

Аналітик Римма Грачова пропонує визначити реальний фінансово-майновий стан свого підприємства по формах фінансової звітності, аналізуючи наступні коефіцієнти:

- оборот дебіторської заборгованості й середній період її погашення;
- оборот кредиторської заборгованості й середній період її погашення;
- рентабельність (прибутковість) підприємства;
- прибуток на власний капітал;
- прибуток на сумарний капітал;
- фінансовий леверидж;
- інші показники рентабельності.

Велику увагу автор приділяє обороту дебіторської й кредиторської заборгованості, тому що вважає, що «ознакою незадовільної роботи є наявність простроченої дебіторської й кредиторської заборгованості», і радить «оскільки окремих статей, які показували б саме прострочену заборгованість, у новій формі балансу не передбачено (ці суми не значаться окремими рядками, а входять у загальні суми дебіторської й кредиторської заборгованості), то при перегляді звітного балансу необхідно вимагати аналітичні розшифровки по кожному дебітору (кредитору) для прийняття рішень про ліквідацію таких заборгованостей [12, С. 98-99].

Розглянувши вищенаведені методики, можна прийти до висновку, що серед фахівців з фінансового аналізу склалася загальна думка – однозначного

складу й алгоритмів розрахунків фінансових коефіцієнтів немає. Таким чином, аудит балансу необхідно проводити по двом напрямкам: перевірка правильності і достовірності відображення даних у статтях активу і пасиву та проведення фінансового аналізу.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА СКЛАДАННЯ ТА АНАЛІЗ БАЛАНСУ ДП ДАК «ХЛІБ УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Дочірнє підприємство Державної акціонерної компанії «Хліб України Сумський комбінат хлібопродуктів» створено відповідно до норм Закону України «Про підприємства» шляхом реорганізації державного підприємства на підставі вимог ухвали Кабінету Міністрів України від 05.11.1997 р. №1218 «Про прискорення приватизації хлібоприймальних і заготівельних підприємств» (далі Сумський КХП). Засновником Сумського КХП є Державна компанія «Хліб України», яка має 81 дочірнє підприємство у всіх областях України. Наказом від 13.03.1998 р. по ДАК «Хліб України» Сумської КХП був приєднаний як дочірнє підприємство до цього об'єднання.

Підприємство спеціалізується на виробничо-заготівельній діяльності, тобто здійснює заготівлю державного, регіонального, давальницького зерна та його обробку, переробку.

Відповідно до положень статуту підприємства, його метою є одержання прибутку від господарської діяльності в інтересах трудового колективу підприємства й Державної акціонерної компанії «Хліб України».

Предметом діяльності комбінату є:

- приймання зернових і олійних культур від державних і приватних підприємств, організацій Сумської й інших областей України, а також інших держав;

- забезпечення інтересів держави при закупці в державні ресурси зерна, сортового насіння, їхньому збереженні і використанні по розпорядженням (наказам) ДАК «Хліб України»;

- забезпечення інтересів Сумської області при закупівлі в регіональні ресурси з доручення обласної держадміністрації продовольчого і фуражного

зерна для потреб виробництва борошна, крупи, хлібобулочних і макаронних виробів, висівок і інших харчових і кормових продуктів;

- виробництво борошна, круп, висівок і інших харчових і кормових продуктів;

- перевезення зерна й олійних культур у межах області, за межами області і країни автомобільним, залізничним транспортом;

- надання побутових і комунальних послуг, послуг у сфері автомобільного транспорту і технічного обслуговування транспортних засобів, механізмів, транспортно-експедиційні послуги;

- комерційна, торгівельна, торгово-закупівельна, посередницька діяльність та діяльність з постачання і збуту;

- оптова і роздрібна реалізація продукції власного і невластного виробництва, комісійна і комерційна торгівля, у тому числі через регіональну агропромислову біржу, а також торгову мережу (магазини, склади, бази і т.п.);

- організація суспільного харчування.

Основна діяльність Сумського КХП полягає у виробництві борошна трьох сортів, манної крупи, макаронних виробів і висівок, а також наданні послуг із сушіння й очищення зерна, його обробці й збереження.

Що стосується організаційної структури підприємства, то на Сумському КХП вона представлена так, як вказано на рисунку 2.1.

Оскільки підприємство є дочірнім, то згідно із його статутом директор здійснює безпосереднє керівництво, вирішує всі питання діяльності, крім тих, які входять до компетенції ДАК «Хліб України». Він діє від імені підприємства без довіреності. Йому підпорядковуються заступники, які працюють на певних ділянках виробничого процесу, головний бухгалтер, що має свій штат відповідно до поставлених облікових завдань. Також на підприємстві є заступник директора з якості, що має у своєму розпорядженні виробничо-технічну лабораторію, і головний інженер. Окремо є група юридичного забезпечення, що перевіряє відповідність укладених договорів

чинному законодавству, перевіряє наявні документи на підприємстві та ін. Є інспектор з кадрів, який безпосередньо працює по підборі персоналу, слідкує за умовами праці.

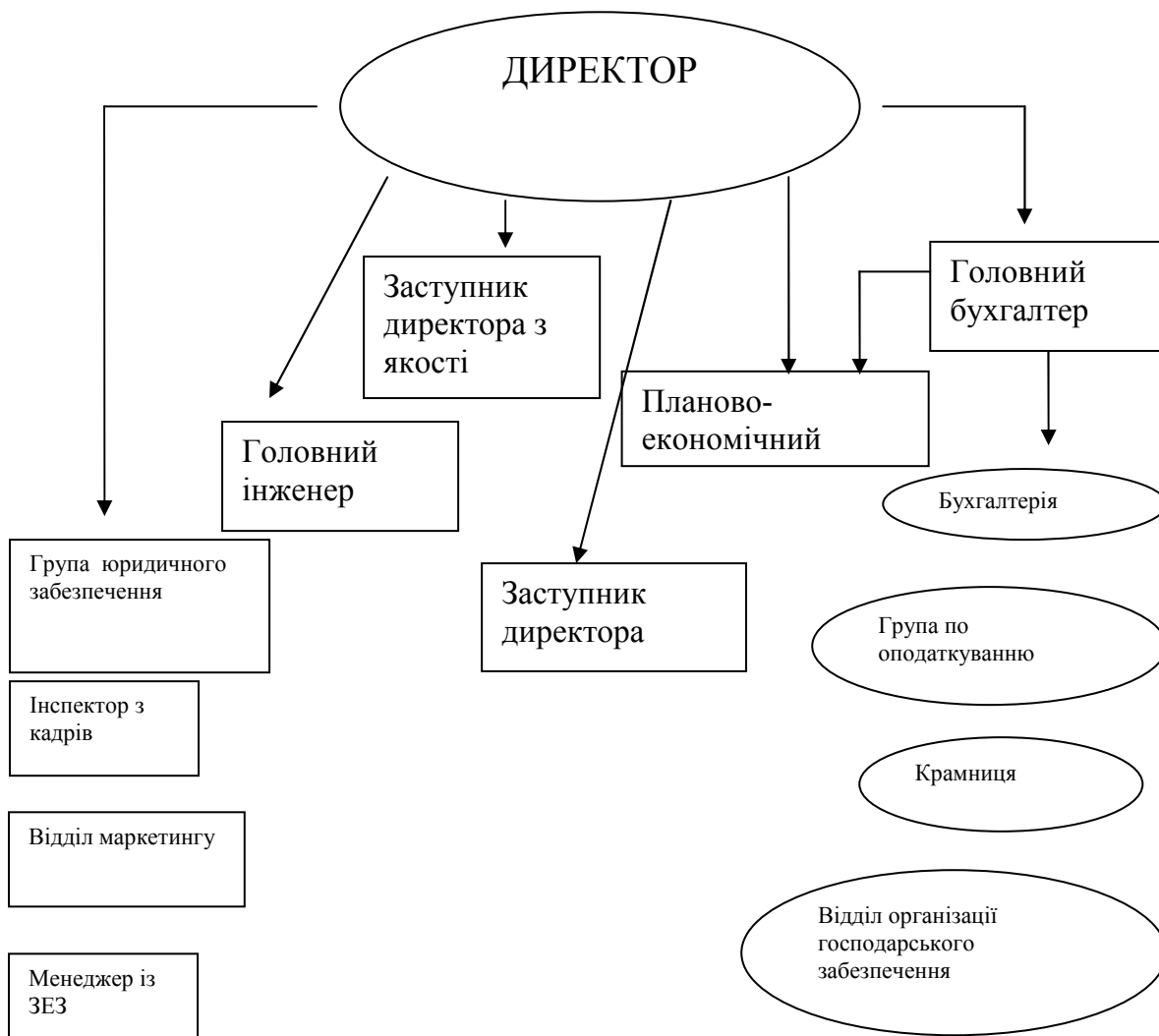

Рисунок 2.1 – Штатна структура ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів»

Організацією поточної фінансової, аналітичної та контрольної роботи на підприємстві займається центральна бухгалтерія, яка безпосередньо підпорядковується головному бухгалтеру, та планово-виробничий відділ, який розраховує норми виходу продукції, здійснює контроль за собівартістю та бюджет виробничої собівартості продукції.

Сумський КХП має лінійну структуру бухгалтерії, яка передбачає безпосереднє підпорядкування всіх бухгалтерів головному бухгалтеру. Що стосується системи організації збору та обробки інформації, то для Сумського КХП характерна централізована система обліку, за якою у виробничих підрозділах реалізуються функції збору бухгалтерських даних, а формування звітних даних за ними і розробку звітності здійснює головна (центральна) бухгалтерія.

Для складання фінансової звітності відповідно до чинних нормативних актів та надання її користувачам керівництво підприємства формує облікову політику, графік документообігу, обирає принципи, методи і процедури обліку таким чином, щоб достовірно відобразити фінансовий стан і результати діяльності підприємства та забезпечити зіставність показників.

Бухгалтерський облік ведеться із застосуванням ЕОМ і використанням програми «1С: Бухгалтерія», версія якої розроблена з урахуванням специфіки діяльності підприємства і у відповідності до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV, затверджених Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та затвердженої наказом облікової політики по підприємству.

Основним показником діяльності підприємства є його фінансовий результат, формування якого можна побачити по даним таблиці 2.1.

З даних таблиці 2.1 витікає, що дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг за 2005-2007 роки зріс на 6978,3 тис. грн., або на 29,2 %, собівартість реалізації збільшилася на 5920,0 тис. грн., або на 33,4 %. Валовий прибуток за аналізований період знизився на 104,4, тис. грн., або на 4,8 %, що пояснюється тим, що темпи зростання собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг випереджають темпи зростання доходу (виручки) від реалізації (33,4 % від 29,2 %).

Таблиця 2.1 – Фінансові результати операційної діяльності ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів» за 2005-2007 р., тис. грн.

Показники	2005	2006	2007	Відхилення	
				Ріст (+, -)	Приріст (+, -), %
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	16897	18237	23875	6978,3	29,2
Податок на додану вартість	2816,1	3039,5	3979,2	1163,1	29,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	11822	14498	17742	5920	33,4
Валові:					
Прибуток	2257,4	698,5	2153	-104,4	-4,8
Збиток	-	-	-	-	-
Інші операційні доходи	591,9	967	366,8	-225,1	-61,3
Адміністративні витрати	1166,6	1289	1264,8	98,21	7,8
Витрати на збут	761,7	586	447,7	-314	-70,1
Інші операційні витрати	678,7	1053,9	565,8	-112,9	-20
Фінансові результати від операційної діяльності:					
Прибуток	242,3	-	241,5	-0,8	-
Збиток	-	1263,4	-	-	-
Інші фінансові доходи	-	-	0,6	0,6	-
Інші доходи	-	30,8	8,9	-21,9	в 2,46 раз
Фінансові витрати	127,1	277,6	229,2	102,1	В 1,8 раз
Інші витрати	-	1,4	-	-	-
Податок на прибуток	32,9	-	0,8	-32,1	-
Чистий результат:					
Прибуток	82,3	-	21	-61,3	-
Збиток	-	-1511,6	-	-	-

У 2007 році валовий прибуток склав 2153,0 тис. грн., проте прибуток від операційної діяльності склав всього 241,5 тис. грн. Зниження фінансового результату відбулося за рахунок збільшення адміністративних витрат на 1264,8 тис. грн., витрат на збут в сумі 447,7 тис. грн., а також за рахунок інших операційних витрат в сумі 565,8 тис. грн. При цьому незначний позитивний вплив зробили інші операційні доходи в сумі 366,8 тис. грн. Слід зазначити, що в 2006 році Сумський КХП отримав прибутки від всіх видів діяльності в сумі 82,3 тис. грн., в 2007 році збитків в сумі 1511,6 тис. грн. і в 2008 році підприємство зуміло стабілізувати прибутковість, хоча і в незначному розмірі (21,0 тис. грн.). У 2006 році валовий прибуток в порівнянні з 2005 роком зменшився в 3,2 разу.

Однією з головних причин цього є те, що ціни на переробну продукцію підприємства регулюються державою, тобто залишаються на встановленому рівні. При цьому витрати підприємства на закупку сировини, переробку, її збереження, зростають.

Якщо доходи від реалізації в 2006 році в порівнянні з 2005 роком зросли тільки на 1340,1 тис. грн., то собівартість реалізації - на 2675,8 тис. грн. В значних адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат в загальній сумі 2928,9 тис. грн. в 2006 році підприємство отримало збитки у розмірі 1511,6 тис. грн. У 2007 році ситуація позитивно змінилася, хоча рівень рентабельності край низький (0,1 %).

Таким чином, аналіз фінансових результатів Сумського КХП показав, що прибуток підприємства у 2007 році в порівнянні з 2005 роком зменшився у 3,9 рази і, як наслідок, фінансовий стан погіршився.

2.2 Зміст та методика складання балансу підприємства

Як уже зазначалось, однією з найважливіших форм фінансової звітності є форма 1 «Баланс», яка містить: загальні відомості про підприємство; статті активу і пасиву. В активі балансу відображається те, що має підприємство, у пасиві – за рахунок яких джерел сформувався його актив і хто володіє майном. Елементами бухгалтерського балансу є активи, зобов'язання і власний капітал.

Розглянемо зміст розділів активу балансу і його окремих статей Сумського комбінату хлібопродуктів на 31.12.2007 р.

Стан необоротних активів на початок і кінець звітного періоду характеризує перш за все такі статті, як «Нематеріальні активи» і «Основні засоби». Вони оцінюються в сумі залишкової вартості, яка визначається як первісна за вирахуванням зносу (накопиченої амортизації). Завдяки такій оцінці користувач фінансової звітності має уявлення про стан матеріально-технічної бази підприємства, ступінь зносу основних засобів і не матеріальних активів. При цьому у валюту активу балансу включаються суми по рядках 010 та 030, тобто тільки залишкова вартість основних засобів і не матеріальних активів. Виходячи з цього форма сучасного балансу побудована за принципом баланс-нетто, в якому основні засоби і нематеріальні активи відображаються за залишковою вартістю.

Станом на 31.12.2007 первісна вартість основних засобів Сумського комбінату хлібопродуктів складає 17713,0 тис. грн., склад та структура котрих приведені у таблиці 2.2.

Дані таблиці свідчать про те, що найбільша питома вага у структурі основних засобів належить будинкам, спорудам та передавальним пристроям і складає 76,1 %, машини та обладнання – 14,1 %. Структура основних засобів, яка склалася на підприємстві відповідає спеціалізації підприємства, яке в спеціальних спорудах та будівлях забезпечує зберігання та переробку зернових культур.

Таблиця 2.2 – Склад і структура основних засобів ДП ДАК «Хліб України»
«Сумський комбінат хлібопродуктів»

Групи основних засобів	На початок 2007 р.		На кінець 2007 р.	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	13283,0	76,9	13485,4	76,1
Машини та обладнання	2409,0	13,9	2497,6	14,1
Транспортні засоби	694,0	4,0	699,1	4,0
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	172,0	0,9	172,0	0,9
Інші основні засоби	556,0	3,3	664,9	3,8
Малоцінні необоротні матеріальні активи	171,8	1,0	194,0	1,1
Разом	17285,8	100,0	17713,0	100,0

У складі першої класифікаційної групи «Будинки, споруди та передавальні пристрої» найбільша питома вага приходить на споруду елеватора, первісна вартість якого складає 5731,2 тис.грн. або 42,5 %; первісна вартість споруди млинового заводу складає 2839,5 тис.грн. або 21,0 %.

Стаття «Незавершене будівництво» (рядок 020) характеризує вартість незавершених капітальних інвестицій в будівництво, придбання, реконструкцію і модернізацію необоротних активів підприємства. На початок 2007 року на комбінаті незавершене будівництво складає 528,8 тис.грн. Це сума вкладених коштів в будівництво профілакторію, яке розпочалося ще у 2000 році, і в зв'язку з відсутністю джерел фінансування призупинено. Протягом звітнього року підприємство робило інвестиції в придбання машин та обладнання, нематеріальних активів.

У статті «Довгострокові фінансові інвестиції» відображаються фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. В балансі Сумського

комбінату хлібопродуктів є стаття інші фінансові інвестиції – придбані акції ВАТ «Спартак», фінансовий стан якого не дає змогу комбінату отримувати дивіденди.

Сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах, яка виникла внаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковою базами оцінки знаходить відображення у статті «Відстрочені податкові активи» і складає на кінець звітного року 51,2 тис. грн.

В другому розділі «Оборотні активи» запаси підприємства характеризують такі статті: «Виробничі запаси» (рядок 100), «Готова продукція» (рядок 130), «Товари» (рядок 140). В оцінці за фактичною (історичною) собівартістю ці статті відображають наявність запасів на початок і кінець звітного періоду.

У статті «Виробничі запаси» показується вартість сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, тари, будівельних матеріалів, малоцінних та швидкозношувальних предметів та інших матеріалів, призначених для функціонування підприємства в ході нормального операційного циклу.

Запаси виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів відображаються в балансі по статті «Готова продукція». На кінець 2007 року сума нереалізованої готової продукції склала 9,7 тис. грн.

У статті «Товари» показується вартість товарів, які придбані підприємством для наступного продажу. Однією з головних задач діяльності Сумського комбінату хлібопродуктів є забезпечення хлібо заводів сировиною для випікання хлібу та хлібобулочних виробів. Із-за відсутності на комбінаті сировини (муки) за розпорядженням ДАК «Хліб України» було закуплено у інших дочірніх підприємств компанії сировину в великих об'ємах. Цим пояснюється те, що на кінець звітного року значно зросла наявність товарів у порівнянні з їх наявністю на початок року.

Поточну дебіторську заборгованість характеризують такі статті: «Веселі одержані» (рядок 150), «Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги» (рядок 160). Остання визначається як різниця між первісною вартістю і резервом сумнівних боргів (рядки 161, 162). Слід зазначити, що на підприємстві не створюється резерв сумнівних боргів, а дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги відображається у балансі за первісною вартістю, що не дає інформації про її фактичний стан.

Дебіторську заборгованість за розрахунками характеризують статті (рядки 170 – 200): «Розрахунки з бюджетом», «Із внутрішніх розрахунків». Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на підприємстві характеризує надлишкове перерахування грошових коштів по податку на додану вартість, і на кінець 2007 року вона складає 7,4 тис. грн. В той же час на субрахунку 643 «Податкові зобов'язання» на кінець 2007 року утворилася сума податкового зобов'язання, на яку було зменшено валовий дохід, але підприємство продукцію та товари не відвантажило. Така заборгованість в балансі відображена у статті «Інші оборотні активи». Окрім цього, в ній наводиться сальдо субрахунку 331 «Грошові документи в національній валюті».

Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків характеризує стан розрахунків з дочірніми підприємствами, а також Сумського комбінату хлібопродуктів з ДАК «Хліб України».

Розділ третій «Витрати майбутніх періодів» характеризує ту частину витрат, яка буде відноситися на фінансовий результат підприємства в подальші звітні періоди.

Загальний підсумок трьох розділів (рядок 280) дає уявлення про активи підприємства в цілому на початок і кінець звітного періоду; зіставлення граф 3 і 4 дає можливість з'ясувати, яким чином змінилися складові частини активів за звітний період.

Пасив балансу характеризує в грошовому виразі власний капітал і зобов'язання підприємства.

Статті розділу 1 «Власний капітал» являють собою складові частини власного капіталу (рядки 300 – 370) і характеризують його в грошовому вимірі на початок і кінець звітного періоду.

У 1997 році при створенні Державної акціонерної компанії «Хліб України» за дочірнім підприємством Сумський комбінат хлібопродуктів був зафіксований статутний капітал у розмірі 7987,0 тис. грн. Інший додатковий капітал на кінець 2007 року складає 338,0 тис. грн. і має такий склад:

- дооцінка активів в сумі 249,9 тис. грн.
- безоплатно одержані необоротні активи в сумі 52,6 тис. грн.
- інший додатковий капітал в сумі 35,5 тис. грн.

В структурі пасиву балансу на кінець 2007 року 14 % складає цільове фінансування. Справа в тому, що у 1997-1998 роках, по причині низького врожаю зернових культур в попередні роки, держава організувала видачу позик сільськогосподарським підприємствам через ДАК «Хліб України», повернення яких відбувається через Головне Управління Державного Казначейства України в Сумській області. На кінець 2007 року заборгованість ста шестидесяти сільськогосподарських підприємств по отриманим позикам складає 2153,9 тис. грн.

Підприємство має поточну заборгованість з короткостроковими кредитами банків в сумі 1300,0 тис. грн., заборгованість з довгострокових кредитів відсутня. Кредиторська заборгованість за товари в сумі 1762,7 тис. грн. на кінець 2007 року характеризує передоплату за муку, отриману від хлібозаводів.

У складі поточних зобов'язань за розрахунками в пасиві балансу відображається заборгованість бюджету, пенсійному фонду, фондам соціального страхування, з оплати праці та внутрішніх розрахунків. На кінець 2007 року поточні зобов'язання за внутрішніми розрахунками складають 5377,6 тис. грн., це заборгованість Сумського комбінату

хлібопродуктів перед ДАК «Хліб України». Справа в тому, що у 2003 неврожайному році ДАК «Хліб України» робило інтервенційні закупки зерна у товаровиробників Росії, Туркменії та реалізовувало його по фіксованим цінам Українській зерновій біржі. В результаті такої закупки у Сумського комбінату хлібопродуктів виникла заборгованість перед ДАК «Хліб України», яка розглядається як поточна заборгованість з внутрішніх розрахунків, яка в порівнянні з початком і кінцем 2007 року знизилась на 940,8 тис. грн. Погашення цієї заборгованості відбувається у встановлені графіком строки.

У статті «Інші поточні зобов'язання» у балансі підприємства відображено сальдо по субрахунку 644 «Податковий кредит» в сумі 321,8 тис. грн. станом на кінець 2007 року.

Перед складанням балансу бухгалтерія Сумського комбінату хлібопродуктів проводить таку підготовчу роботу:

- часткову або повну інвентаризацію майна підприємства;
- на бухгалтерських рахунках відображає інвентаризаційні різниці, чим забезпечується реальність показників балансу;
- перевіряє стан розрахунків і у визначеному порядку списують нереальну дебіторську і кредиторську заборгованість, за якою минув строк позовної давності;
- у певній послідовності закривають тимчасові рахунки 7 «Доходи», 9 «Витрати діяльності» класів і визначає фінансовий результат;
- перевіряє повноту і правильність відображення в обліку господарських операцій, записів в облікових регістрах, головній книзі, здійснює звірку даних синтетичного і аналітичного обліку.

Можна зробити висновок, що вказана підготовча робота забезпечує реальне відображення в балансі активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства.

Найважливішим принципом побудови Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств та

організацій є його сумісність з формами фінансової звітності. Кожному розділу балансу відповідають рахунки певних класів, а кожній статті – конкретні рахунки. Так, підготовлена інформація за звітний період на рахунках класів 1, 2, 3 використовується для складання активу балансу, а на рахунках класів 4, 5, 6 – для складання пасиву балансу.

Завдяки цьому процедура складання балансу зводиться до перенесення в нього показників, вже сформованих на рахунках бухгалтерського обліку, не вимагаючи додаткових витрат часу на вибірку, групування і узагальнення даних.

На Сумському комбінаті хлібопродуктів бухгалтерський облік організований за допомогою комп'ютерної програми «1-С Бухгалтерія», в рамках якої готується оборотний баланс за грудень 2007 року. В оборотному балансі міститься інформація о початкових та кінцевих залишках, дебетових та кредитових оборотах зводиться по синтетичним рахункам та субрахункам, необхідні для відображення у статтях балансу. Безпосередньо в баланс за відповідними розділами і статтями із оборотного балансу заносяться залишки на кінець звітного періоду. Загальна методика складання балансу зводиться до того, що суми дебетових залишків по синтетичних рахунках заносяться в актив, а суми кредитових залишків – у пасив, по графі «На кінець звітного періоду». У процесі цієї роботи інформацію про кінцеві залишки в оборотному балансі необхідно згрупувати.

Так для відображення первісної вартості основних засобів (код рядка 031) сумуються кінцеві залишки за рахунком 10, субрахункам 112, 117; для відображення зносу основних засобів (код рядка 032) сумуються кінцеві залишки по субрахункам 131, 132; для відображення наявності виробничих запасів сумуються кінцеві залишки по синтетичним рахункам 20, 22. Аналогічне групування проводиться для заповнення більшості статей активу і пасиву.

За такими статтями, як розрахунки з бюджетом, за внутрішніми розрахунками інформація про залишки відображається в балансі розвернуто

за відповідними рахунками, тобто і в активі і в пасиві. Наприклад, по статті активу 170 відображається дебіторська заборгованість, а по статті пасиву 550 – кредиторська заборгованість. Сума, яка відображена по статті активу 200 вказує на розмір дебіторської заборгованості комбінату зі сторони ДАК «Хліб України» або його дочірніх підприємств, а по статті пасиву 600 – розмір заборгованості комбінату перед ДАК «Хліб України» або його дочірніми підприємствами.

Таким чином, методика складання балансу на Сумському комбінаті хлібопродуктів відповідає загальноприйнятій та вимогам П(С)БО 2 «Баланс».

2.3 Оцінка фінансового стану згідно показників балансу підприємства

Аналіз фінансового стану підприємства в умовах ринкових відносин особливо важливий для вирішення конкуренції і фінансової стабільності, надійності підприємства як партнера. У значній мірі втрачає значення контроль виконання планів, які регламентують діяльність підприємств, зростає потреба в оцінці фінансового стану та аналізі ліквідності (платоспроможності) підприємства.

Ліквідність підприємства – це можливість у практичній ситуації, що склалася, погасити всі свої зобов'язання перед контрагентами, банками, акціонерами та іншими суб'єктами підприємницької діяльності.

В економічній практиці підприємств України поступово впроваджується методика оцінки ліквідності і платоспроможності економічних агентів (суб'єктів ринкових відносин), яка за змістом відповідає міжнародним вимогам і ґрунтується на даних фінансової звітності і бухгалтерського балансу.

Коефіцієнти ліквідності в оцінці фінансового стану підприємства є найбільш важливими. Ці показники визначають здатність перетворити актив на грошові кошти швидко і без втрати його ринкової вартості.

Аналізуючи показники ліквідності за строками, підприємства визначають, наскільки швидко виробничі запаси і дебіторська заборгованість перетворювались у наявні гроші.

Для наочності у цьому розділі нашої роботи розраховані та проаналізовані основні фінансові показники ліквідності підприємства на основі реального балансу ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів». Методика розрахунку показників ліквідності представлена у додатку Б.

При обчисленні першого показника до ліквідних коштів включають лише грошові кошти у касі, на банківських рахунках, а також цінні папери, які можуть бути реалізовані на фондовій біржі. Цей показник носить назву коефіцієнта абсолютної ліквідності. Він розраховується як відношення суми грошових коштів до короткострокових зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дає змогу визначити, яку частину короткострокової заборгованості підприємство може негайно погасити. Він розраховується за формулою 2.1:

$$\frac{\text{ф.1}(\text{ряд.220} + \text{ряд.230} + \text{ряд.240})}{\text{ф.1} \text{ряд.620}} \quad (2.1)$$

де ф.1 – це форма 1 «Баланс»;

ряд. – номер рядка.

На початок року: $47,2 \div 8298,6 = 0,006$

На кінець року: $57,5 \div 9053,5 = 0,006$

Нормативне значення коефіцієнта абсолютної ліквідності повинно бути більше 0, він показує яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити негайно. На даному підприємстві цей

коефіцієнт є сталим. На нашу думку, це можна пояснити специфікою діяльності підприємства

Другим коефіцієнтом, який характеризує ступінь ліквідності підприємства, є коефіцієнт швидкої ліквідності, який відрізняється від коефіцієнта абсолютної ліквідності тим, що в склад ліквідних коштів включається також дебіторська заборгованість та інші активи. Він обчислюється за формулою 2.2:

$$\frac{\text{ф.1}(\text{ряд.260} - \text{ряд.100} - \text{ряд.110} - \text{ряд.120} - \text{ряд.130} - \text{ряд.140})}{\text{ф.1 ряд.620}} \quad (2.2)$$

На початок року : $7159 \div 8298,6 = 0,9$

На кінець року : $6184 \div 9053,5 = 0,7$

Цей показник характеризує прогностичні платіжні можливості підприємства при умові своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. Цей коефіцієнт повинен дорівнювати або бути більшим 1, але реально для українських підприємств нормативне значення складає не більше 0,6-0,8. Для нашого підприємства цей показник зменшується та є на рівні нормативного значення, тобто платіжні можливості використовуються досить таки ефективно.

Третій коефіцієнт – коефіцієнт загальної ліквідності (Current Ratio) має в своєму чисельнику ще й суму виробничих запасів, розрахунок якого можна зробити за формулою 2.3:

$$\frac{\text{ф.1}(\text{ряд.230} + \text{ряд.160} + \text{ряд.170} + \text{ряд.200} + \text{ряд.100} + \text{ряд.140})}{\text{ф.1 ряд.620}} \quad (2.3)$$

На початок року : $47,2 + 5514,1 + 37,5 + 312,5 + 460,3 + 169,4 / 8298,6 = 0,8$

На кінець року : $6718,9 / 9053,5 = 0,7$

Згідно з міжнародною практикою, значення коефіцієнта загальної ліквідності повинні знаходитися в межах від трьох до чотирьох. Нижня границя обумовлена тим, що оборотних коштів повинне бути щонайменше досить для погашення короткострокових зобов'язань, інакше компанія виявиться під погрозою банкрутства. У нашому випадку значення дуже низьке, це означає, що платоспроможність підприємства низька.

Четвертий показник, що характеризує рівень ліквідності – чистий оборотний капітал (Net working capital), він є абсолютним показником і виражається в грошових одиницях, розрахунок його можна провести за формулою 2.4:

$$\phi.(\text{ряд.260} - \text{ряд.620}) \quad (2.4)$$

На початок року: $7822,2 - 8298,6 = -476,4$

На кінець року: $8180,5 - 9053,5 = -873$

Значення, що рекомендуються, повинне бути більшим нуля.

Це є різниця між оборотними активами підприємства і його короткостроковими зобов'язаннями. Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності. Оптимальна сума чистого оборотного капіталу залежить від особливостей діяльності компанії, зокрема від її масштабів, обсягів реалізації, швидкості оборотності матеріальних запасів і дебіторської заборгованості. Нестача оборотного капіталу свідчить про нездатність підприємства вчасно погасити короткострокові зобов'язання за рахунок власного капіталу.

Обчислення чотирьох різних показників ліквідності обумовлено потребою зробити висновок контрагентами про стійкий фінансовий стан, виходячи із стосунків з підприємством. Наприклад, для постачальника

сировини, матеріалів та послуг значний інтерес представляє перший показник; для банку підприємства, яке кредитується – другий і четвертий, для власника акцій і облігацій підприємства – третій.

Коефіцієнт швидкої ліквідності теж має позитивне значення. А оскільки даний коефіцієнт має вирішальне значення для банків, так як характеризує ступінь надійності підприємства при поверненні кредитів, то незначна тенденція до зменшення коефіцієнта свідчить не на користь підприємства, хоча його значення є непоганим. Слід просто більш глибоко проаналізувати фактори, що здійснили вплив, враховуючи при цьому специфіку діяльності підприємства.

Аналіз ліквідності активів підприємства допомагає визначити можливість покриття зобов'язань активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань.

Одним з найважливіших показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства, є показник питомої ваги загальної суми власного капіталу в підсумку активу балансу, тобто відношення загальної суми власного капіталу до майна підприємства. В практиці цей відносний показник отримав назву коефіцієнт автономії або коефіцієнт фінансової незалежності. По ньому дивляться, наскільки підприємство незалежно від позикового капіталу (формула 2.5):

$$\text{Коефіцієнт автономії} = \text{Власний капітал} \div \text{Майно підприємства} \quad (2.5)$$

$$\text{На початок року: } 4284,2 / 14746,8 = 0,3$$

$$\text{На кінець року} = 0,3$$

Чим більше у підприємства власних коштів, тим легше йому справлятися з негараздами економіки, і це добре розуміють кредитори підприємства та його керівники. Ось чому останні намагаються збільшувати з року в рік як абсолютну суму власного капіталу підприємства так і його питому вагу. Такі можливості є насамперед у добре функціонуючих

підприємств. Маючи великі прибутки, вони намагаються утримати значну їх частину в обігу шляхом створення резервів з валового та чистого прибутку або прямого зачислення у власний капітал нерозподіленого прибутку.

Похідними від коефіцієнта автономії є такі показники, як коефіцієнт фінансової залежності та коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнту автономії. Збільшення цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення знижується до одиниці (100%), то підприємство повністю фінансується за рахунок власних коштів. Даний коефіцієнт протягом року не змінюється і становить 2,33 (формула 2.6):

$$\frac{\text{ф.1ряд.640}}{\text{ф.1ряд.380}} \quad (2.6)$$

На початок року = 2,33

На кінець року = 2,33

Але більш чітко ступінь залежності підприємства від залучених коштів виражається у коефіцієнті співвідношення залучених та власних коштів. Він показує, яких коштів у підприємства більше – залучених чи власних. Чим більше коефіцієнт, тим більше залежність підприємства від залучених коштів. Допустимий рівень залежності визначається умовами роботи кожного підприємства і, в першу чергу, швидкістю обігу обігових коштів.

Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів є часткою від ділення всієї суми зобов'язань по залучених позичених коштах на суму власних коштів. Він показує скільки позичених коштів залучило підприємство на 1 грн. вкладених у активи власних коштів (формула 2.7):

$$\frac{\text{ф.1(ряд.260) - ряд.620}}{\text{ф.1 ряд.620}} \quad (2.7)$$

На початок року : $82898,6 / 4284,2 = 1,93$

На кінець року : $9053,5 / 4355,2 = 2,08$

Стан обігових коштів відображається в показниках забезпеченості матеріальних запасів власними оборотними коштами та маневреності власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу визначається співвідношенням власних оборотних коштів підприємства та власного капіталу (формула 2.8):

$$\frac{\text{ф.1(ряд.380) - ряд.080}}{\text{ф.1 ряд.380}} \quad (2.8)$$

На початок року : $-476,4 / 4284,2 = -0,11$

На кінець року : $-873 / 4355,2 = -0,2$

Коефіцієнт маневреності показує, яка частина власних коштів підприємства знаходиться в мобільній формі, що дозволяє відносно вільно маневрувати цими коштами. Забезпечення власних поточних активів власним капіталом є гарантією стійкості фінансового стану при нестійкій кредитній політиці. Високі значення коефіцієнту маневрування позитивно характеризує фінансовий стан. Вважається оптимальним значення цього показника не менше нуля.

Таким чином, ліквідність підприємства – це можливість фірми перетворювати свої активи у грошові кошти для покриття всіх можливих платежів по мірі їх строку погашення. Підприємство у якого оборотний капітал складається передусім з грошових коштів і короткострокової дебіторської заборгованості звичайно вважається найбільш ліквідним, ніж підприємство, у якого оборотний капітал складається із запасів. Якщо

підприємство опиниться у критичному стані, коли не буде можливості продати запаси, тоді можливість підприємства сплатити короткострокові зобов'язання дуже низька.

В даному випадку підприємство має незадовільні показники, що свідчать про наявність проблем з фінансовою стійкістю підприємства. В ході аналізу було встановлено, що Сумський КХП в цілому є фінансово стійким, але водночас необхідно приділити увагу нарощенню обсягу власного капіталу з метою фінансування частки поточних зобов'язань.

Отже, з проведеного аналізу Сумського комбінату хлібопродуктів за три роки можна зробити висновок:

- підприємство є ліквідним та фінансово стійким, а його ділова активність характеризується як ефективна;
- його основна діяльність є прибутковою протягом періоду, який брався для дослідження.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ І АУДИТУ БАЛАНСУ ДП ДАК «ХЛІБ УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1 Удосконалення змісту та методики складання балансу підприємства

Дослідженню проблем методології складання фінансової звітності присвячені праці багатьох провідних вчених, тоді як аналітичним аспектам фінансової звітності, а зокрема, балансу приділено меншу увагу [13, С. 11].

У зв'язку з реформуванням вітчизняного бухгалтерського обліку на засадах міжнародної гармонізації та стандартизації до балансу було внесені значні зміни. Однак необхідно зауважити, що баланс, незважаючи на суттєві зміни, все ще не повністю відповідає вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності та потребам фінансового менеджменту. Чинний бухгалтерський баланс ще не повною мірою відповідає потребам контролю за дотриманням прийнятого у фінансовому менеджменті «золотого правила ліквідності», згідно з яким активи підприємства мають фінансуватися пасивами такої самої строчності. Це пов'язано з недостатньо чітким розмежуванням у балансах українських підприємств поточних і непоточних активів та зобов'язань. Справа в тому, що розділ 2 пасиву балансу «Забезпечення таких витрат і платежів» і розділ 5 «Доходи майбутніх періодів» є зобов'язаннями з невизначеним терміном погашення. Наприклад, забезпечення витрат персоналу переважно є поточними зобов'язаннями. Серед зобов'язань щодо цільового фінансування чи інших зобов'язань можуть бути як поточні, так і довгострокові зобов'язання. Це саме можна сказати і про розділ 5 пасиву балансу «Доходи майбутніх періодів».

В розділі 3 активу балансу «Витрати майбутніх періодів» можуть відобразитися як витрати, які стосуються наступного облікового періоду і визнаються оборотними активами, так і витрати, що будуть віднесені на більш пізні періоди, які визнаються оборотними активами. В примітках до річної фінансової звітності додаткова інформація про ці витрати не передбачена.

Відсутність у балансі чіткого поділу активів і зобов'язань на поточні та довгострокові створює труднощі користувачам фінансової звітності під час оцінки фінансового стану підприємства. На рисунку 3.1 надана схема економічних взаємозв'язків активу і пасиву балансу згідно П(С)БО 2 «Баланс». На цьому рисунку суцільними лініями показані взаємозв'язки між активом і пасивом балансу, які відповідають вимогам «золотого правила ліквідності» і характерні для підприємств з нормальним фінансовим

станом, а пунктиром – взаємозв'язок між необоротними та поточними (короткостроковими зобов'язаннями), властивий балансам підприємств, фінансовий стан яких є кризовим. Такі підприємства мають недостатній обсяг власного капіталу, що змушує навіть для покриття необоротних активів залучення короткострокових зобов'язань, призначених для фінансування оборотних активів. У них відсутній власний оборотний капітал, що свідчить про незадовільну структуру їхніх балансів.

Для підвищення точності фінансового аналізу Мовчаренко В. [29, С. 370-371] пропонує відображати в Примітках до річної фінансової звітності склад статті «Витрати майбутніх періодів» у розрізі необоротних та оборотних активів, а «Доходи майбутніх періодів» - у розрізі довгострокових і поточних зобов'язань. Реалізація цієї пропозиції не потребує внесення змін у баланс. Однак, вона стосується лише річної фінансової звітності і не торкається квартальної.

Задорожний З. і Крупка Я. впевнено довели, що віднесення доходів майбутніх періодів і статей забезпечення наступних витрат і платежів до зобов'язань є необґрунтованим та пропонують внести їх до складу власного капіталу підприємства [15, С. 186-187].

Ми також підтримуємо цю точку зору, так як реалізація цієї пропозиції дасть змогу скоротити кількість розділів пасиву балансу. Статті розділів 2 і 3 будуть розміщуватися у розділі 1 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань».

У цьому контексті слід зауважити, що й Інструкція про застосування Плану рахунків № 291, характеризуючи рахунки класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», однозначно відносити усі види забезпечень до різновидів власного капіталу [18]. Таким чином, пропонується статті пасиву балансу згрупувати у три розділи: власний капітал та забезпечення зобов'язань; довгострокові зобов'язання; поточні зобов'язання.

Що стосується розділу 3 активу «Витрати майбутніх періодів», то ці витрати, враховуючи їх суть, доречніше показувати окремими статтями у складі необоротних і оборотних активів. Тоді баланс охоплюватиме два розділи в активі і три в пасиві.

На рисунку 3.2 наведена схема економічних взаємозв'язків активу і пасиву запропонованого балансу, в якому міститься п'ять блоків:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- капітал і резерви;
- довгострокові зобов'язання;
- короткострокові зобов'язання.

Порівняння взаємозв'язків, наведених на рисунках 3.1 та 3.2 показує, що п'ятиблочний баланс має очевидні переваги. Він дає змогу чітко відокремити довгострокові та короткострокові зобов'язання, а тому значно спрощуються економічні взаємозв'язки між активом і пасивом балансу, що поліпшує його як джерело аналізу та аудиту фінансового стану підприємства.

Таким чином, чинний вісьмиблочний баланс не сприяє якісному та оперативному проведенню аналізу і аудиту фінансового стану підприємства. Для усунення цього недоліку нами пропонується п'ятиблочна схема балансу з чітким поділом активів і зобов'язань на довгострокові та поточні, що значно спрощує аналіз та аудит фінансового стану підприємства.

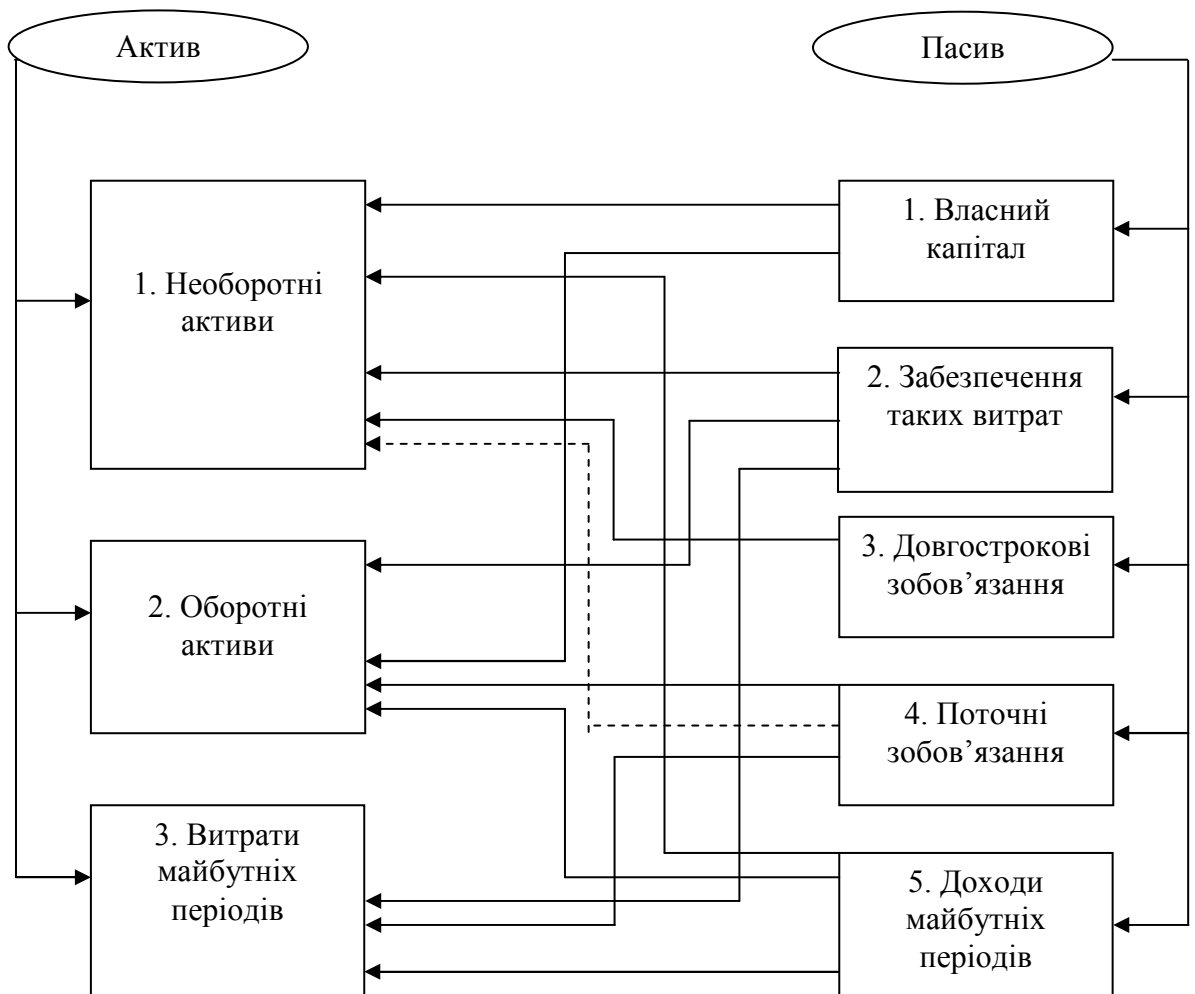

Рисунок 3.1 – Схема економічних взаємозв'язків активу і пасиву згідно П(С)БО 2

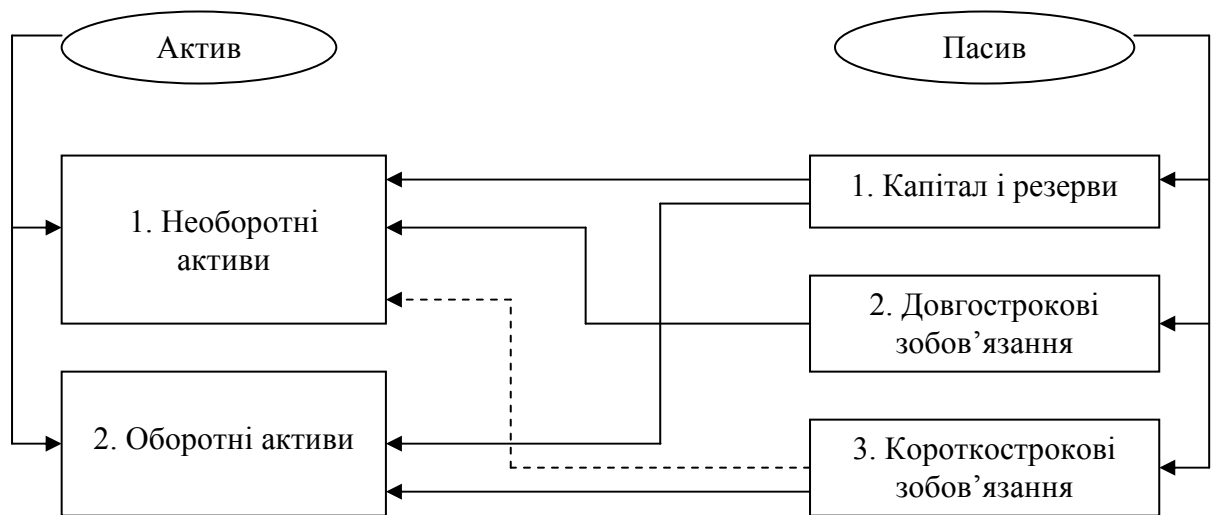

Рисунок 3.2 – Запропонована схема економічних взаємозв'язків активу і пасиву балансу

У зв'язку з тим, що із змісту активу балансу виключено розділ 3 «Витрати майбутніх періодів», то інформація про витрати майбутніх періодів буде відображена по статтям: «Необоротні витрати майбутніх періодів» та «Оборотні витрати майбутніх періодів». Аналогічно виділяються в самостійні статті пасиву балансу такі як: «Довгострокові доходи майбутніх періодів»; «Поточні доходи майбутніх періодів». Статті другого розділу приєднанні до статей першого розділу «Власний капітал та забезпечення зобов'язань». Пропонуємий зміст балансу наведено у додатку В.

Як зазначалося в розділі 2.2 дипломної роботи, джерелом складання балансу на Сумському комбінаті хлібопродуктів є оборотний баланс за грудень 2007 року, який готується в рамках комп'ютерної програми 1С – «Підприємство». Складання балансу проводиться вручну шляхом групування даних по відповідних синтетичних рахунках і субрахунках. В оборотному балансі за грудень представлені залишки і обороти по всім синтетичним рахункам і субрахункам у відповідності до робочого плану рахунків підприємства. З однієї сторони, деталізація залишків і оборотів по всім синтетичним рахункам і субрахункам необхідна для аналізу статей балансу і складання інших форм фінансової звітності. Якщо взяти, наприклад, рахунок 15 «Капітальні інвестиції», то в оборотному балансі дається розшифровка, завдяки якій користувач вивчить види і структуру капітальних інвестицій, а

бухгалтер складе розділ III «Капітальні інвестиції» форми 5 фінансової звітності. З іншого боку, для складання балансу достатньо даних в цілому за синтетичним рахунком 15 «Капітальні інвестиції». Надлишкова деталізація інформації приводить до збільшення облікового часу для узагальнення кінцевих залишків і записів їх у відповідні розділи і статті балансу.

Враховуючи необхідність представлення інформації з повною розшифровкою синтетичних рахунків для складання форми 5 фінансової звітності і для аналізу статей балансу, вважаємо правомірним зберегти підготовку оборотного балансу в прийнятному на підприємстві виді. Однак, на нашу думку, даний обліковий регістр слід називати «Сальдово-оборотна відомість». В той же час настроїти комп'ютерну програму на підготовку оборотного балансу, який відповідає вимогам норм П(С)БО – 2 «Баланс». В таблиці 3.1 наведено окремі приклади перетворень інформації, яка існує в діючому на підприємстві оборотному балансі.

Таблиця 3.1 – Перелік синтетичних рахунків і субрахунків в оборотному балансі

На підприємстві		Запропонований	
Шифр	Найменування	Шифр	Найменування
р		р	я
10	Основні засоби	10	Основні засоби
112	Малоцінні необоротні матеріальні активи	11	Інші необоротні матеріальні активи
117	Інші необоротні матеріальні активи		
12	Нематеріальні активи	12	Нематеріальні активи

131	Знос (амортизація) основних засобів	131	Знос (амортизація) основних засобів
132	Знос інших необоротних матеріальних активів	132	Знос інших необоротних матеріальних активів
133	Знос нематеріальних активів	133	Знос нематеріальних активів
151	Капітальне будівництво	15	Капітальні інвестиції
152	Придбання/виготовлення основних засобів		
153	Придбання/виготовлення інших необоротних матеріальних активів		
154	Придбання/виготовлення нематеріальних активів		
156	Капітальний ремонт основних засобів		
201	Сировина і матеріали		
203	Паливо		
204	Тара		
205	Обладнання		
206	Матеріали, передані в переробку		
207	Запасні частини		
230	Мельниця	23	Виробництво
231	Пекарня		

232	Столова		
233	Підсобне господарство		
235	Підсобна (сушка) зерна		
236	Автотранспорт		

Найбільш складним в методиці складання балансу є відображення по статтям: рядок 060 «Відстрочені податкові активи» і рядок 460 «Відстрочені податкові зобов'язання». У зв'язку з цим запропонуємо методику, що допоможе правильно визначити величину відстроченого податку на прибуток (або відстроченого податкового активу, або відстроченого податкового зобов'язання) за підсумками 2007 року.

При визначенні відстрочених податків на прибуток використовується метод зобов'язань за балансом. Характерними особливостями цього методу є такі:

- з усіх можливих різниць у складі витрат з податку на прибуток визнаються лише тимчасові різниці. Постійні різниці виключаються з розрахунків;

- тимчасові різниці визначаються як різниця між оцінкою активу чи зобов'язання за даними балансу і податковою базою цього активу чи зобов'язання;

- як податкова база використовується оцінка активу чи зобов'язання для цілей податкового обліку. Як «бухгалтерська» база використовуються показники активів та пасивів балансу (без ПДВ).

Для того щоб правильно відобразити відстрочені податки у фінансовій звітності відповідно до правил, установлених П(С)БО 17, потрібно виконати певні дії в такій послідовності:

- 1) визначити тимчасові податкові різниці на дату балансу шляхом порівняння балансової вартості активів та зобов'язань з їх податковою базою відповідно.

Для визначення тимчасових різниць для активів рекомендуємо використовувати формулу 3.1:

$$TP = OB - ПБ \quad (3.1)$$

Де, TP – тимчасова різниця;

OB – облікова («бухгалтерська») база;

ПБ – податкова база;

Для визначення тимчасових різниць для зобов'язань рекомендуємо використовувати формулу 3.2:

$$TP = ПБ - OB \quad (3.2)$$

2) класифікувати ці тимчасові податкові різниці залежно від виду на ті, що підлягають вирахуванню, і ті, що підлягають оподаткуванню.

Легко класифікувати одержувані тимчасові різниці дозволить дотримання запропонованих вище формул:

- додатні тимчасові різниці (далі – TP) будуть тимчасовими різницями, що підлягають оподаткуванню та є базою для розрахунку відстрочених податкових зобов'язань – ВПЗ. Такі TP збільшують податковий прибуток (зменшують податковий збиток) у майбутніх періодах;

- від'ємні TP будуть тимчасовими різницями, що підлягають вирахуванню та є базою для розрахунку відстрочених податкових активів – ВПА. Такі TP зменшують оподатковуваний прибуток (збільшують податковий збиток) у майбутніх періодах;

обчислити відстрочені податки (ВПА і ВПЗ) шляхом множення розрахованих величин тимчасових податкових різниць (відповідно тих, що підлягають вирахуванню, або тих, що підлягають оподаткуванню) на діючу ставку податку на прибуток (25 %);

отримати згорнуту величину ВПА чи ВПЗ, тобто підсумок складання всіх тимчасових різниць [50, С. 5-11].

Найпоширеніші причини виникнення тимчасових різниць показано у додатку Г.

Зауважимо, що наведений перелік не є вичерпним. Тому для правильного визначення ВПА та ВПЗ підприємству слід проаналізувати інформацію на інших рахунках активів та зобов'язань, на яких можлива поява тимчасових різниць.

Отримані в розглянутому вище порядку суми ВПА чи ВПЗ є кінцевим сальдо по рахунку 17 або 54.

Згідно з П(С)БО 17, якщо сплата податку на прибуток контролюється тим самим податковим органом (а для платника податку на прибуток так воно і є), то величини ВПА і ВПЗ згортаються [37]. Тому в балансі може бути відображено або ВПА (по Д-т рахунку 17 «Відстрочені податкові активи»), або ВПЗ (по К-т рахунку 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»).

Таким чином, з метою удосконалення змісту та методики складання балансу підприємства нами пропонується п'ятиблочний баланс, зміст оборотного балансу, який відповідає вимогам П(С)БО 2 «Баланс», та методика визначення відстрочених податкових активів і зобов'язань.

3.2 Рекомендації по проведенню внутрішнього аудиту балансу підприємства

Баланс є найважливішою складовою річної та квартальної звітності. Бухгалтерський баланс є засобом узагальненого відображення і групування стану коштів підприємства у вартісній оцінці за її видами і джерелами утворення на визначений час. Тому основна увага аудитора повинна бути спрямована на достовірності даних, вказаних у балансі [1, С. 36].

Перевіркою правильності складеного балансу підприємства має бути встановлено відповідність його побудови вихідним принципам, які наведені на рисунку 3.3 [3, С. 521].

Розглянемо зміст кожного із принципів, які рекомендуються використовувати на Сумському комбінаті хлібопродуктів при проведенні аудиту балансу. Перевірка

відповідності показників статей балансу означає, що дані статей балансу на початок періоду повинні відповідати даним балансу на кінець попереднього періоду. При зміні вступного балансу на початок року у порівнянні із звітними даними за попередній рік повинні бути дані відповідні пояснення.

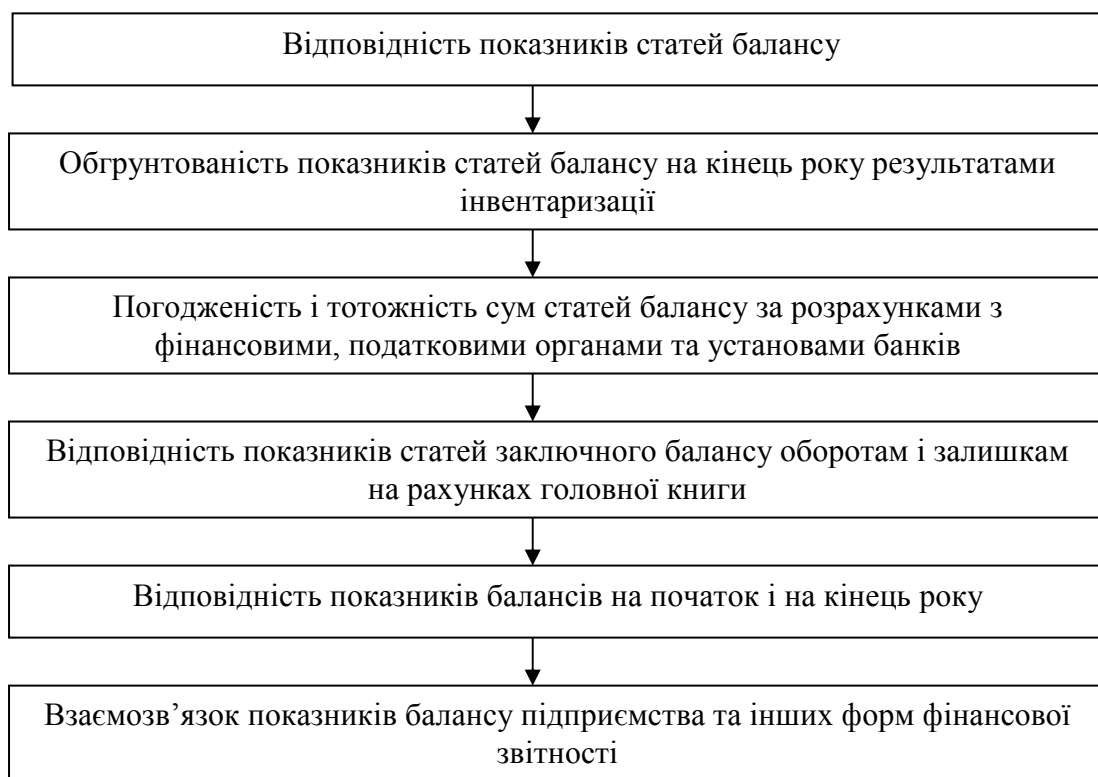

Рисунок 3.3 – Загальні принципи перевірки балансу підприємства

В процесі перевірки статей балансу аудитор перевіряє повноту та правильність проведеної інвентаризації та забезпечення реальності показників балансу. Це значить, що дані статей балансу на кінець звітного року мають бути аргументовані результатами ретельно проведеної перед складанням річного бухгалтерського звіту інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, резервів, розрахунків та інших активів і пасивів. Осмислюючи матеріали інвентаризацій, уточнюючи правильність виведення їх результатів і своєчасність відображення в бухгалтерському обліку, аудитор зобов'язаний у момент перевірки організувати інвентаризацію незавершеного виробництва та запасів на складах, оскільки контроль за використанням ресурсів і продукції, яку виготовляють, об'єктивність і достовірність величини незавершеного виробництва, правильність оцінки його можуть бути забезпечені тільки інвентарним методом [1, С. 40-41].

Обов'язковим в процесі перевірки статей балансу є перевірка сум статей балансу, що стосується коштів на рахунках у комерційних банках, банківських позик, руху

фінансування з бюджету та позабюджетних фондів. Суми названих статей повинні відповідати даним, зазначеним у виписках банків. Не допускається відображення у балансі сум за розрахунками з фінансовими та податковими органами, які взаємно не погоджені.

При перевірці реальності балансу необхідно виходити з того, що всі статті балансу повинні бути підтверджені записами в реєстрах синтетичного й аналітичного обліку. Тому обов'язковою є звірка оборотів і залишків на рахунках аналітичного й синтетичного обліку на кінець звітного року перед складанням заключного балансу. Показники статей заключного балансу мають відповідати оборотам і залишкам на рахунках Головної книги.

Для забезпечення аналізу статей балансу необхідно перевірити співставність показників балансів підприємства на початок і кінець року. Будь-які розбіжності у методології формування однієї й тієї самої статті вступного та заключного балансу потребують пояснення. Тому аудитор, перевіряючи фінансову звітність, перш за все повинен ознайомитися з обліковою політикою підприємства і встановити наскільки підприємство її дотримується.

Показники балансу підприємства та інших форм фінансової звітності мають бути взаємозв'язаними. Для цього Міністерство фінансів України складає рекомендації щодо перевірки узгодженості показників типових форм річного бухгалтерського звіту.

На підставі таблиці, ув'язки показників звітності, приведеної у додатку Д, рекомендуємо проводити перевірку узгодженості показників, відображених у різних формах фінансової звітності з показниками балансу.

Серед аудиторських прийомів перевірки правильності складання балансу основне місце належить підтвердженню правильності відображення в бухгалтерському балансі кожної статті, використовуючи нормативні акти та облікову політику підприємства. По кожній статті балансу аудитор повинен встановити відповідність даних дебетових та кредитових залишків на кінець звітного періоду у Головній книзі та у оборотному балансі.

Перевірка правильності відображення в балансі нематеріальних активів і основних засобів аудитор має право встановити: правильність віднесення до них активів, визначення первісної, залишкової вартості та зносу. Щоб впевнитися у доцільності вибору методології відображення господарських операцій та оцінки майна необхідно перевірити поділ основних засобів та нематеріальних активів на групи, за якими ведеться бухгалтерський облік; вибір методу нарахування амортизації; правильність обліку придбання, зносу і вибуття основних засобів і нематеріальних активів. Крім цього, необхідно встановити, чи не було змін в методології обліку основних засобів та нематеріальних активів протягом періоду, що перевіряється.

Наявність основних засобів перевіряється на підставі інвентарних карток, інвентарних описів, правильність нарахування амортизації та зносу перевіряється вибірково шляхом складання розрахунку за один два квартали звітнього року.

За статтею «Незавершене будівництво» аудитор встановлює правильність відображення вартості незавершених капітальних інвестицій у будівництво, створення, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних активів, що здійснюються підприємством, а також авансових платежів для фінансування капітальних інвестицій.

Правильність віднесення сум до відстрочених податкових активів і відображення розрахунку суми податку на прибуток перевіряють за бухгалтерським та податковим обліком. Особливу увагу слід звернути на правильність відображення суми відстрочених податкових зобов'язань, яка підлягає відшкодуванню у наступних періодах, внаслідок різниці між податковою базою розрахунку за бухгалтерським і податковим обліком.

Аудитор має право встановити, що податкові зобов'язання відображені у фінансовій звітності відповідно до ставки податку на прибуток, тому цей податок, розрахований у бухгалтерському обліку, буде відрізнятися від податку на прибуток, обчисленого за податковим обліком. При цьому аудитор може використовувати методику розрахунку відстрочених податкових активів та відстрочених податкових пасивів, рекомендованої у підрозділі 3.1 дипломної роботи.

При перевірці статті «Запаси» аудитор встановлює правильність віднесення активів до складу запасів, яким методом оцінюються запаси на підприємстві та правильність їх оцінки. Особливу увагу слід приділити п. 24-28 П(С)БО 9 «Запаси», в яких викладені вимоги щодо оцінки запасів на дату балансу. Згідно них запаси відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою із двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації [46]. При перевірці правильності оцінки запасів аудитор має переконатись, що вона здійснена за найменшою з двох величин, а також в її обґрунтованості.

Перевіряючи правильність відображення у балансі незавершеного виробництва, аудитор повинен з'ясувати, що в цій статті, відображені витрати на незавершене виробництво та незавершені роботи, а також вартість напівфабрикатів власного виробництва. По незавершеному виробництву також необхідно перевірити, чи відповідають фактичні залишки даним, вказаним в балансі. Для цього, по-перше, слід впевнитись, що дані обліку підтверджуються результатами

інвентаризації незавершеного виробництва та залишки незавершеного виробництва правильно оцінені.

Велике значення має контроль реальності оцінки залишків незавершеного виробництва на кінець кожного місяця, оскільки від обґрунтування розподілу витрат між річною продукцією і незавершеним виробництвом залежить достовірність облікових і звітних даних про собівартість продукції і фінансові результати. Вихідною інформацією для перевірки складу й оцінки незавершеного виробництва за калькуляційними статтями витрат служать показники зведеного рахунку собівартості виготовленої продукції. Наведені тут дані про собівартість незавершеного виробництва на кінець місяця порівнюються з підсумковими показниками відомостей зведеного обліку виробничих витрат по окремих видах (однорідних групах) продукції, статтях витрат і калькуляційних групах матеріалів.

По балансовій статті «Готова продукція» відображаються залишки готових виробів, що знаходяться на складі та обліковуються на рахунку 26 «Готова продукція». При перевірці необхідно впевнитись, що продукція, що обліковується на рахунку 26, повністю укомплектована, пройшла випробування та приймання, здана на склад за накладною.

В залежності від прийнятої облікової політики залишки готової продукції в поточному обліку можуть оцінюватись за фактичною собівартістю і за обліковими цінами (нормативною або плановою собівартістю) з обліком відхилень фактичної собівартості від облікових цін на окремому аналітичному рахунку та за іншими методами оцінки. В останньому випадку для доведення її оцінки в балансі до фактичної виробничої собівартості ці відхилення додаються (зі знаком «плюс» чи «мінус») до залишків продукції.

При перевірці достовірності відображення у балансі дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги аудитор з'ясовує відображення у цій статті заборгованості покупців або замовників за надані їм продукцію,

товари, роботи або послуги (крім заборгованості, забезпеченої вексями). У підсумок балансу має включатися чиста реалізаційна вартість, яка визначається вирахуванням з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів. При перевірці правильності визначення первісної вартості з'ясовують достовірність відображення фактичної суми дебіторської заборгованості відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Відповідно до цього стандарту за первісною вартістю оцінюється поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, послуги, яка визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигід та може бути достовірно визначена її сума [34]. Перевірка достовірності відображеного резерву сумнівних боргів зводиться до з'ясування методу, що використовується для правильності його розрахунку.

При перевірці правильності відображення в балансі грошових коштів не слід обмежуватись лише порівнянням їх залишків по Головній книзі з балансовими даними. По поточних рахунках в банку, що здійснює обслуговування, слід взяти підтвердження цих залишків та звірити залишки з даними виписок банку. Необхідно провести хоча б вибіркочну перевірку правильності ведення касових операцій та по поточному рахунку (не менше 3-4 місяців) із залученням всіх необхідних облікових реєстрів і первинних документів. Це дозволить також зробити певні висновки щодо правильності ведення бухгалтерського обліку на підприємстві і визначити коло тих операцій (і рахунків), перевірці яких необхідно приділити особливу увагу. При перевірці залишку по статті «Грошові кошти в національній валюті» необхідно звернути увагу на рахунок 33 «Інші кошти», впевнитись в наявності грошових документів та встановити, для яких потреб призначені квитки, путівки та інші документи, визначити, за рахунок яких коштів вони були оплачені.

Перевірку правильності відображення у балансі витрат майбутніх періодів аудитор починає з з'ясування, що в цій статті відображено, витрати, які мали місце протягом поточного або попереднього звітних

періодів; періодичні та довідкові видання; сезонні витрати, попередня оплата за комунальні послуги.

При перевірці даних, відображених у статті «Статутний капітал», аудитор має підтвердити правильність зафіксованої в установчих документах загальної вартості активів, які є внеском власників (учасників) до цього капіталу підприємства. При перевірці правильності відображення у балансі іншого додаткового капіталу аудитор з'ясовує, що в цій статті відображено, суму дооцінки необоротних активів, вартість необоротних активів, безоплатно одержаних від інших фізичних та юридичних осіб.

Правильність відображення у балансі нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) аудитор перевіряє в певній послідовності. Спочатку аудитор має встановити правильність визначення згорнутого сальдо, тобто прибутку (збитку), яка залишається у підприємства після сплати всіх податків, виплати дивідендів та відрахувань до резервного фонду. Потім аудитор перевіряє правильність відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Перевірка цільового фінансування полягає у визначенні правильності відображення коштів цільового фінансування і цільових надходжень, отриманих як з бюджету, так і з інших джерел – у вигляді субсидій, асигнувань з бюджету, державних цільових фондів і цільових внесків фізичних та юридичних осіб.

Аудит достовірності відображення в балансі поточних зобов'язань починається із перевірки залишків по рахунках поточних зобов'язань. Слід звернути увагу заборгованість підприємств по депонованій заробітній платі, встановити терміни невиконання заробітної плати, причини несвоєчасності отримання заробітної плати.

По статтях зобов'язання з розрахунків з бюджетом відображається сума заборгованості перед бюджетом на звітну дату. Ці дані повинні бути підтверджені залишками у відповідних податкових документах. Для контролю за достовірністю даних по статтях розрахунків використовуються,

якщо можливо, результати взаємної звірки розрахунків з різними кредиторами.

При відображенні даних по розрахунках з постачальниками і підрядчиками та іншими підприємствами слід враховувати терміни позовної давності, які діють на території України.

При проведенні аудиторської перевірки для одержання аудиторських доказів важлива роль належить аналітичним процедурам. В процесі аудиту балансу підприємства аналітичною процедурою виступає фінансовий аналіз, метою якого є оцінка фінансового стану економічного суб'єкту і перспектив безперервності його діяльності. Фінансовий аналіз в аудиті використовується як метод пізнання фінансового механізму підприємства, процесів формування і використання ресурсів для його операційної і інвестиційної діяльності.

Основна мета фінансового аналізу – виявлення суттєвих зв'язків і характеристик фінансового стану підприємства для вироблення оптимального управлінського рішення в управлінні капіталом. Ця мета досягається шляхом визначення ключових параметрів (показників), які дають об'єктивну і точну характеристику фінансового стану підприємства [1, С. 50-51].

Як зазначалося у першому розділі дипломної роботи, серед вчених та практиків нема єдиного підходу у визначенні системи показників, яка характеризує фінансовий стан підприємства. На нашу думку об'єктами аналізу фінансового стану є:

- майновий стан;
- ліквідність та платоспроможність;
- фінансова стабільність;
- ділова активність.

Одним з основних показників в аналізі фінансового стану підприємства є власний капітал. Його використовують для оцінки задовільності структури балансу, фінансової стійкості підприємства. З використанням цього показника розраховують більшість

фінансових коефіцієнтів, за якими можна визначити стан фінансової рівноваги між активами і пасивами суб'єкта господарювання. До них належать:

коефіцієнт самофінансування оборотних активів;

загальний коефіцієнт покриття;

коефіцієнт маневреності власного капіталу;

коефіцієнт ліквідності власного оборотного капіталу та ін.

Тому неправильне недостатньо точне визначення суми власного оборотного капіталу за даними бухгалтерського балансу призводить до викривлення низки фінансових коефіцієнтів і, як наслідок, до неадекватних оцінок фінансового стану підприємства. Діючий восьмиблочний баланс затрудняє розрахунок цього важливого показника.

В інструктивно-методичних документах, наукових виданнях і посібниках з економічного та фінансового аналізу можна знайти принципово відмінні способи розрахунку суми власного оборотного капіталу. Цей показник у різних джерелах ще називають робочим капіталом, власними оборотними коштами або власними (чистими) оборотними активами. Відмінність способів розрахунку цього показника порушує єдність методичної основи аналізу фінансового стану підприємств. На неоднозначність методик розрахунку цього показника в аналізі фінансової звітності звертають увагу Мовчаренко В. [29, С. 370], Юнін Є. [19, С. 26-27]. Однак, за думкою Гриніва Б., ці автори не повністю розкривають основні причини виникнення наведеної проблеми [13, С. 14].

В економічній літературі останніх років запропоновані методики розрахунку власного оборотного капіталу, які можна поділити на дві групи.

До першої групи методик розрахунку власного оборотного капіталу можна віднести ті з них, які не враховують «золотого правила ліквідності» і реальні взаємозв'язки між активом та пасивом балансу. Розглянемо найпоширеніші з них.

Так, у методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, власні оборотні активи рекомендується розраховувати як різницю між підсумками розділу 1 пасиву балансу «Власний капітал» і підсумком розділу 1 активу «Необоротні активи». За такого підходу довгострокові зобов'язання підприємства до уваги не беруться. Хоча відомо, що вони разом з власним капіталом є нормальним джерелом фінансування необоротних активів. Тому з цієї методики розрахунку фактична величина власного оборотного капіталу занижується на суму наявних довгострокових зобов'язань підприємства.

Подібну методику розрахунку власного оборотного капіталу також ДПА України у Методичних рекомендаціях проведення аналізу діяльності суб'єкта господарювання [27]. У них цей показник пропонується визначати як різницю між власним капіталом та необоротними активами, зменшеними на суму довгострокової дебіторської заборгованості. Відмінність такої методики розрахунку ВОК від попередньої полягає у коригуванні необоротних активів на суму довгострокової дебіторської заборгованості. Однак це мало що змінює, оскільки і тут не беруться до уваги довгострокові зобов'язання як джерело фінансування необоротних активів.

Д. Шиян, Л. Строченко рекомендують визначати робочий капітал, тобто ВОК, як різницю між сумою власного капіталу (розділ I пасиву) разом із забезпеченнями наступних витрат і платежів (розділ II пасиву) та сумою необоротних активів (розділ I активу) [60, С. 212].

Інший спосіб розрахунку ВОК без врахування довгострокових зобов'язань пропонує Л. Чернелевський, який рекомендує визначати наявність «власних та прирівняних до них коштів в обороті», віднімаючи необоротні активи (розділ I активу) від суми власного капіталу (розділ I пасиву), збільшеного на стійкі пасиви — заборгованість з оплати праці I соціального страхування з розділу IV пасиву балансу [58, С. 296].

До другої групи методик розрахунку ВОК можна віднести такі, які крім власного капіталу визнають за нормальне джерело фінансування необоротних активів також довгострокові зобов'язання. Однак при цьому у зв'язку з недостатньо чітким розмежуванням у балансі поточних і довгострокових активів та зобов'язань не цілком послідовно дотримуються вимоги «золотого правила ліквідності».

Так, Аудиторська палата України у Методичних рекомендаціях щодо підготовки аудиторського висновку під час перевірки відкритих акціонерних товариств та підприємств – емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалених 21.02.2001 р., протокол № 99, рекомендує визначати ВОК як різницю між оборотними активами (розділ II активу) і поточними

зобов'язаннями (розділ IV пасиву). Однак при цьому не враховується, що поточні активи можуть бути частково подані також у розділі III активу, а поточні зобов'язання – у розділах II і V пасиву балансу. Якщо вони є там у наявності, то виникають неточності у розрахунках і за цією методикою.

В. Івахненко пропонує розраховувати ВОК як різницю між підсумком розділів I «Власний капітал», II «Забезпечення наступних витрат і платежів», III «Довгострокові зобов'язання» пасиву балансу і підсумком розділу I активу «Необоротні активи». Значна умовність такої методики розрахунку очевидна, оскільки всі забезпечення майбутніх витрат і платежів прирівнюються до власного капіталу, всі доходи майбутніх періодів вважаються поточними зобов'язаннями, а витрати майбутніх періодів - поточними активами, що не завжди відповідає дійсності [17, С. 193].

Таким чином, нами представлена методика та система показників для фінансового аналізу в процесі проведення аудиту балансу підприємства. Для проведення цієї роботи вважаємо, що буде доцільно на Сумському комбінаті хлібопродуктів створити службу внутрішнього аудиту, одним із найважливіших напрямлень якої буде – аудит фінансової звітності.

ВИСНОВКИ

Завершальним етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності і руху грошових коштів підприємства за звітний період. Значення фінансової звітності в тому, що вона є інформаційною базою фінансового аналізу, головною метою якого є вчасне виявлення і усунення недоліків у фінансовій діяльності й знаходження резервів для поліпшення фінансового стану і платоспроможності підприємства.

При складанні фінансової звітності необхідно дотримуватися норм П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де встановлені мета, склад, якісні характеристики та принципи, якими слід керуватися під час складання фінансових звітів, також необхідно намагатися балансувати принципи, таким чином, щоб досягти якісних характеристик фінансових звітів.

Однією з найважливіших форм фінансової звітності є баланс, згідно П(С)БО 2 «Баланс» - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Вміння читати першу форму фінансової звітності – це знання змісту кожної зі статей, способу її оцінки, ролі в діяльності підприємства, зв'язку з іншими статтями, методики використання показників балансу у фінансовому аналізі. Тому користувачами даних балансу, у першу чергу, є керівники, аудитори й аналітики.

Вивчення літературних джерел дозволяє зробити висновок, що сучасний баланс підприємств України не в повній мірі відповідає вимогам аналізу й аудиту. Тому метою дослідження є розробка шляхів удосконалення змісту і методики складання та аудиту балансу підприємства.

Об'єктом дослідження виступило ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів». Згідно зі статутом основними видами діяльності підприємства є: приймання зерна від державних і приватних підприємств

Сумської та інших областей України; виробництво борошна, круп, висівок та інших харчових і кормових продуктів, надання послуг по переробці зерна; торгівельна діяльність.

Аналіз фінансового стану підприємства дозволяє зробити наступні висновки:

- підприємство є ліквідним та фінансово стійким, а його ділова активність характеризується, як ефективна;
- основна діяльність у 2007 році є прибутковою, однак рівень рентабельності дуже низький (0,1%).

Однією з головних причин погіршення фінансового стану підприємства у 2007 році в порівнянні з попередніми роками є те, що ціни на переробну продукцію регулюються державою і залишаються на встановленому рівні, а витрати на закупку сировини, її переробку та збереження зростають. Внаслідок цього темпи зростання собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг випереджають темпи зростання доходу (виручки) від реалізації.

Дослідження змісту і методики складання балансу на підприємстві дозволяє зробити висновок, що методика складання балансу відповідає вимогам П(С)БО 2 «Баланс».

На нашу думку зміст та методика складання балансу на ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів» потребує ряд удосконалень, викладених нижче.

У зв'язку з реформуванням вітчизняного бухгалтерського обліку до балансу були внесені значні зміни. Однак баланс все ще не повністю відповідає вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності та потребам фінансового менеджменту. Це пов'язано з недостатньо чітким розмежуванням у балансах українських підприємств поточних і довгострокових активів та зобов'язань. Так витрати і доходи майбутніх періодів можуть бути як короткострокового, так і довгострокового характеру. Те ж саме відноситься до статті «Цільове фінансування». Віднесення доходів майбутніх періодів і статей забезпечення наступних витрат і платежів до

зобов'язань є необґрунтованим, що підтверджує інструкція про застосування Плану рахунків № 291. Характеризуючи рахунки класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», вона однозначно відносить всі види забезпечень до різновидів власного капіталу.

Відсутність у балансі чіткого поділу активів і зобов'язань на поточні та довгострокові створює труднощі користувачам фінансової звітності під час оцінки фінансового стану підприємства. Чинний вісьмиблочний баланс не сприяє якісному та оперативному проведенню аналізу і аудиту фінансового стану підприємства. Для усунення цього недоліку пропонується п'ятиблочна схема балансу з чітким поділом активів і зобов'язань на довгострокові та поточні, що значно спрощує аналіз та аудит фінансового стану підприємства. Запропонований баланс містить наступні п'ять блоків:

- необоротні активи;
- оборотні активи;
- власний капітал та забезпечення зобов'язань;
- довгострокові зобов'язання;
- короткострокові зобов'язання.

Джерелом складання балансу на Сумському комбінаті хлібопродуктів є оборотний баланс за грудень 2007 року, який готується в рамках комп'ютерної програми 1С – «Підприємство». Однак, складання балансу проводиться вручну, шляхом групування даних по відповідних синтетичних рахунках і субрахунках. В оборотному балансі представлені залишки і обороти по всім синтетичним рахункам і субрахункам у відповідності до робочого плану рахунків підприємства. Така деталізація інформації потрібна для складання інших форм фінансової звітності і для аналізу і аудиту статей балансу. В той же час деталізація призводить до збільшення облікового часу для узагальнення кінцевих залишків і записів їх у відповідні розділи і статті балансу. Для усунення цього недоліку пропонується налаштувати комп'ютерну програму на підготовку оборотного балансу, який відповідає вимогам П(С)БО 2 «Баланс».

Найбільш складним в методиці складання балансу є відображення відстрочених податкових активів і податкових зобов'язань. У зв'язку з цим пропонується методика, що допоможе правильно визначити величину відстроченого податку на прибуток в активі і пасиві балансу.

Ефективним засобом контролю достовірності складання балансу є внутрішній аудит, який на досліджуваному підприємстві не проводиться. Тому нами розроблені рекомендації по проведенню внутрішнього аудиту балансу, яким буде займатися служба внутрішнього аудиту, одним із найважливіших напрямків якої буде – аудит фінансової звітності.

Головна мета і завдання аудиту балансу – дати об'єктивні, реальні і точні дані про баланс господарюючого суб'єкта в цілях визначення їх достовірності, повноти і відповідності діючому законодавству, які пред'являються до ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності, а також зробити аналіз балансу підприємства.

Для перевірки правильності і достовірності відображення даних у статтях активу і пасиву пропонуємо загальні принципи перевірки балансу, які включають: відповідність показників статей балансу, обґрунтованість показників статей балансу на кінець року результатами інвентаризації, погодженість і тотожність сум статей балансу за розрахунками з фінансовими, податковими органами та установами банків, відповідність показників статей заключного балансу оборотам і залишкам на рахунках Головної книги, відповідність показників балансів на початок і на кінець року, взаємозв'язок показників балансу підприємства та інших форм фінансової звітності.

При проведенні аудиторської перевірки для одержання аудиторських доказів важлива роль належить аналітичним процедурам. В процесі аудиту балансу підприємства аналітичною процедурою виступає фінансовий аналіз, метою якого є оцінка фінансового стану економічного суб'єкта і перспектив безперервності його діяльності.

Основна мета фінансового аналізу – виявлення суттєвих зв'язків і характеристик фінансового стану підприємства для вироблення оптимального управлінського рішення в управлінні капіталом. Ця мета досягається шляхом визначення ключових параметрів (показників), які дають об'єктивну і точну характеристику фінансового стану підприємства. На нашу думку об'єктами аналізу фінансового стану є:

- майновий стан;
- ліквідність та платоспроможність;
- фінансова стабільність;
- ділова активність.

Одним з основних показників в аналізі фінансового стану підприємства є власний капітал. Його використовують для оцінки задовільності структури балансу, фінансової стійкості підприємства. З використанням цього показника розраховують більшість фінансових коефіцієнтів, за якими можна визначити стан фінансової рівноваги між активами і пасивами суб'єкта господарювання.

Тому неправильне або недостатньо точне визначення суми власного капіталу за даними бухгалтерського балансу призводить до викривлення низки фінансових коефіцієнтів і, як наслідок, до неадекватних оцінок фінансового стану підприємства. Діючий вісьмиблочний баланс затрудняє розрахунок цього важливого показника.

Таким чином, розроблені у дипломній роботі рекомендації будуть сприяти удосконаленню змісту і методики складання балансу, а також впровадженню внутрішнього аудиту балансу на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз та аудит фінансової звітності підприємств: із використанням комп'ютерних технологій: Навчальний посібник / В.І. Крисюк, В.А. Шпильовий, Б.В. Крисюк та ін.: За заг. ред. проф. В.І. Крисюка. – К.: Видавництво Європ. ун-ту, 2006. – 268 с.
2. Андреева Г.І. Економічний аналіз: Навчально методичний посібник – К.: Знання, 2008. – 263 с.
3. Білик М.Д. Організація і методика аудиту сільськогосподарських підприємств: Підручник. – К.: КНЕУ, 2003. – 628 с.
4. Білик М.Д., Павловська О.В., Прутуляк Н.М., Невмержицька Ю.Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
5. Бутинець Ф.Ф., Горецька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. – Житомир: Рута, 2002. – 544 с.
6. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні. – Дніпропетровськ: Баланс-клуб, 2000. – 768 с.
7. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з Міжнародними стандартами // Бухгалтерський облік і аудит. 2006. – № 9. – С. 6-10.
8. Гольцова С.М., Плікус І.Й. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – 2-ге видавництво, перероб. і доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 254 с.
9. Гольцова С.М., Плікус І.Й. Звітність підприємств (фінансова, статистична, консолідована та до фондів соціального та пенсійного страхування): Навчальний посібник: Навчальне видання. – К.: ЦНЛ, 2004. – 292 с.
10. Гончарук Я.А., Рудницький В.С. Аудит: Навч. посібник. 3-тє видання, перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2007. – 443 с.
11. Горицька Н. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства. // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 9. – С. 18-25.

12. Грачова Р.Є. Про бухгалтерію по-людськи. Видання третє, перероб. і допов. – К.: Галицькі контракти. – 2002. – 256 с.
13. Гринів Б. Проблеми бухгалтерського балансу: його використання в аналізі // Бухгалтерський облік і аудит (укр.). – 2008. – № 1. – С. 11-16.
14. Демченко Т.А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 179-185.
15. Задорожний З.В., Крупка Я.Д. Формування інформації про капітал у балансі підприємства // Торгівля, комерція і підприємство. Зб. наук. Праць Львівської комерційної академії, - Л., 2002. - № 5. – С. 185-188.
16. Зубилевич С. Перспективи розвитку аудита // Бухгалтерський учет и аудит. – 2005. – № 8 – 9. – С. 101-105.
17. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навчальний посібник. – К., 2006. – 263 с.
18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р., № 291 // www.rada.gov.ua.
19. Іонін Є. Проблеми впровадження в Україні міжнародних стандартів розкриття інформації: аналітичні аспекти // Бухгалтерський облік і аудит . – 2007. – № 4. – С. 24-34.
20. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінансовий менеджмент. – Житомир, 2002. – 431 с.
21. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 560 с.
22. Ковалев В.В. Финансовый анализ: управление капиталом, выбор инвестиций, анализ отчетности: Научное пособие. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 429 с.
23. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності. – Х.: Фактор, 2005. – 156 с.

24. Кононенко О. Читаем финансовую отчетность. // Налоги и бухгалтерский учет: Блиц-библиотека. – Х.: Фактор, 2000 – 96 с.
25. Кужельний М.В., Калюга Є.В., Калюга О.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання: Навчально-методичний посібник: Навчальне видання.- К.: Ніка-Центр; Ельга, 2001. – 240 с.
26. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: Навчальний посібник. // За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПБ «Рута». 2003. – 476 с.
27. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності підприємства за листом Міністерства фінансів України від 31 грудня 2003 року. № 31-04200-20-5/8622 // www.rada.gov.ua.
28. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): в 2 ч., переклад з англ. // Ред. Голов Ф.Ф.: - Київ К:Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України. – 2005. – 1223 с.
29. Мовчаренко В.В. Проблеми використання фінансової звітності в аналізі // Проблеми трансформування ринкової економіки: Міжвідомчий науковий збірник Спецвидання. Трансформація курсу «Економічний аналіз діяльності підприємств». – К., 2002 – С. 369-377.
30. Організація бухгалтерського обліку: Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова; 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 576 с.
31. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 // www.rada.gov.ua.
32. Поленова С.Н. Структура, содержание и подготовка бухгалтерского баланса в системе US GAAP. // Международный бухгалтерский учет. – 2006. – № 7(91) – С. 48-56.

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31. 03. 1999 р. № 87 // www.rada.gov.ua.
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 року № 237 // www.rada.gov.ua.
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 року № 20 // www.rada.gov.ua.
36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 // www.rada.gov.ua.
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 року № 353 // www.rada.gov.ua.
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 року № 163 // www.rada.gov.ua.
39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України із змінами та доповненнями від 31. 03. 1999 р. № 87 // www.rada.gov.ua.
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30 липня 1999 року № 176 // www.rada.gov.ua.
41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 7 листопада 2003 року № 617, із змінами і доповненнями від 5 березня 2008 року № 353 // www.rada.gov.ua.

42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 19 травня 2005 року № 412 // www.rada.gov.ua.
43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 травня 1999 року № 137 // www.rada.gov.ua.
44. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 // www.rada.gov.ua.
45. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року № 242 // www.rada.gov.ua.
46. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 року № 246 // www.rada.gov.ua.
47. Порядок подання фінансової звітності затверджений постановою Кабінету міністрів України від 28 лютого 2000 року. № 419 // www.rada.gov.ua.
48. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV, із змінами і доповненнями // www.rada.gov.ua.
49. Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 22.05.97 р., № 283/97-ВР // www.rada.gov.ua.
50. Рижикова О. Баланс // Все пробухгалтерський облік. – 2005. – № 8. – С. 3-11.
51. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. – К.: КНЕУ, 2004 – 412 с.

52. Сорокіна Н.А., Сорокін П.Г. Организация підготовки фінансової отчетности підприємства в соответствии с М(С)ФО // Международный бухгалтерський учет. – 2007. – № 9(105). – С. 24-28.
53. Тарасенко В.Н. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – Львів: ЛБІ НБУ, 2000. – 485 с.
54. Татаренко А.В. Методика фінансового аналізу підприємства. // Консультант бухгалтера. – 2005. – № 17. – 34 с.
55. Фінансова звітність по-українськи: Нормативні документи, консультації / Збірник систематизованого законодавства – 2007. – № 12. – 64 с.
56. Фінансова і бухгалтерська звітність / Дебет-кредит (укр.) – 2008. – № 5 – С. 27-39.
57. Чабанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. – 672 с.
58. Чернелевський Л.М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі. – К., 2003. – 312 с.
59. Шафранова И.Н. Анализ фінансової отчетности. // Налоги и бухгалтерський учет: Блиц-библиотека. – Х.: Фактор, 2004. – 58 с.
60. Шиян Д.В., Строченко Л.І. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К., 2003. – 240 с.

Додаток А
БАЛАНС ДП ДАК «ХЛІБ УКРАЇНИ» «СУМСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»
на 31 грудня 2007 року
Форма 1

	код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього року
1	2	3	4
А К Т И В			
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	0,8	4,3
первісна вартість	011	171,8	175,8
знос	012	171,0	171,5
Незавершене будівництво	020	781,8	634,2
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	6088,3	5840,0
первісна вартість	031	17285,8	17713,0
знос	032	11197,5	11873,0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045	34,7	35,5
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		51,2
Інші необоротні активи	070		
Гудвіл при консолідації	075		
Усього за розділом I	080	6905,6	6565,2
II. Оборотні активи			
Запаси:			
.виробничі запаси	100	460,3	324,6
.тварини на вирощуванні та відгодівлі	110		
.незавершене виробництво	120		
.готова продукція	130	32,7	9,7
.товари	140	169,4	1662,2
Векселі одержані	150	1019,9	1019,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:		5514,1	4468,8
.чиста реалізаційна вартість	160		
.первісна вартість	161	5514,1	4468,8
.резерв сумнівних боргів	162		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
.з бюджетом	170	37,5	7,4
.за виданими авансами	180		
.з нарахованих доходів	190		
.із внутрішніх розрахунків	200	312,5	198,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	199,5	145,7
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	47,2	57,5
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250	29,1	286,2
Усього за розділом II	260	7822,2	8180,5
III. Витрати майбутніх періодів	270	19,0	816,9

Продовження додатку А

Баланс	280	14746,8	15562,6
П А С И В			
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	7987,0	7987,0
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330	288,0	338,0
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток/непокритий збиток	350	-3990,8	-3969,8
Неоплачений капітал	360		
Вилучений капітал	370		
Усього за розділом I	380	4284,2	4355,2
<i>Частка меншості</i>	385		
II. Забезпечення наступних виплат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
	415		
	416		
Цільове фінансування	420	2164,0	2153,9
Усього за розділом II	430	2164,0	2153,9
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		0,0
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480	0,0	0,0
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	1050,5	1300,0
Поточна заборгованість за довготроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	242,9	1762,7
Поточні зобов'язання за розрахунками: з одержаних авансів	540		
.з бюджетом	550	171,0	68,8
.з позабюджетних платежів	560	0,0	
.зі страхування	570	66,7	76,1
.з оплати праці	580	129,7	146,5
.з учасниками	590		
.із внутрішніх розрахунків	600	6318,4	5377,6
Інші поточні зобов'язання	610	319,4	321,8
Усього за розділом IV	620	8298,6	9053,5
V. Доходи майбутніх періодів			
Баланс	640	14746,8	15562,6

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Основні фінансові показники ДП ДАК «Хліб України» «Сумський комбінат хлібопродуктів» за 2005-2007 р.р.

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення	2005		2006		2007	
			початок	кінець	початок	кінець	початок	кінець
Аналіз майнового стану підприємства								
Коефіцієнт зносу ОЗ	$\frac{\Phi.1 \text{ p.032}}{\Phi.1 \text{ p.031}}$	зменшення	0,6	0,62	0,62	0,65	0,65	0,67
Коефіцієнт оновлення ОЗ	$\frac{\Phi.5 \text{ p.260(гр.5)}}{\Phi.1 \text{ p.031(гр.4)}}$	збільшення		0,01		0,01		0,02
Коефіцієнт вибуття ОЗ	$\frac{\Phi.5 \text{ p.260(гр.8)}}{\Phi.1 \text{ p.031(гр.3)}}$	Повинен бути менше ніж коефіцієнт оновлення ОЗ		0,007		0,003		0,002
Аналіз ліквідності підприємства								
Коефіцієнт покриття	$\frac{\Phi.1 \text{ p.260}}{\Phi.1 \text{ p.620}}$	>1	1,25	1,24	1,07	0,95	0,94	0,9
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\Phi.1 \text{ (p.260-p.100-p.110-p.120-p.130-p.140)} \div \Phi.1 \text{ p.620}}{\Phi.1 \text{ p.620}}$	0,6-0,8	0,66	0,58	0,58	0,87	0,86	0,68
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\Phi.1 \text{ (p.220+p.230+p.240)}}{\Phi.1 \text{ p.620}}$	>0	0,002	0,004	0,004	0,006	0,006	0,006
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	$\Phi.1 \text{ (p.260-p.620)}$	>0	3346,6	2902,7	894,2	(390,7)	(476,4)	(873)
Аналіз фінансової стійкості підприємства								
Коефіцієнт автономії	$\frac{\Phi.1 \text{ p.380}}{\Phi.1 \text{ p.640}}$	>0,5	0,36	0,38	0,3	0,3	0,3	0,3
Коефіцієнт фінансування	$\frac{\Phi.1 \text{ (p.430+p.480+p.620+p.630)}}{\Phi.1 \text{ p.380}}$	<1 зменшення	1,78	1,65	2,45	2,4	2,44	2,6
Коефіцієнт	$\Phi.1 \text{ p.380}$	>1 збільшення						

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Причини виникнення тимчасових різниць при розрахунках відстрочених податкових активів і пасивів

Найменування ТР	Причина виникнення	«Бухгалтерська» база (ОБ)	Податкова база (ПБ)	Вид відстроченого податку
1	2	3	4	5
АКТИВИ				
ТР = ОБ - ПБ,				
- якщо ТР > 0, отримане значення визнається ТР, що підлягає оподаткуванню та спричинює появу ВПЗ;				
- якщо ТР < 0, отримане значення визнається ТР, що вираховується та спричинює появу ВПА				
Щодо основних виробничих фондів та малоцінних необоротних матеріальних активів	Різна величина вартості основних фондів за даними бухгалтерського (БО) та податкового обліку (ПО), на яку нараховується амортизація, зокрема у зв'язку і застосуванням різних методів амортизації	Залишкова вартість виробничих основних засобів та МНМА на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Дт рах. 10, 11 у частині виробничих основних засобів та МНМА (за винятком МНМА вартістю менше 1000 грн.) мінус сальдо по Кт субрах. 131 і 132 у частині, що відноситься до цих основних засобів та МНМА)	Балансова вартість груп основних виробничих фондів на кінець звітного періоду	ВПА (якщо ОБ < ПБ) або ВПЗ (якщо ОБ > ПБ) (приклад 5 П(С)БО 17)
Щодо виробничих нематеріальних активів	Різна величина вартості нематеріальних активів за даними БО та ПО, на яку нараховується амортизація, у зв'язку із застосуванням різних методів амортизації	Залишкова вартість виробничих нематеріальних активів на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Дт рах. 12 у частині виробничих нематеріальних активів мінус сальдо по Кт рах. 133 у частині, що відноситься до таких нематеріальних активів)	Залишкова вартість нематеріальних активів на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки	ВПА (якщо ОБ < ПБ) або ВПЗ (якщо ОБ > ПБ)

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
<p>Щодо залишків НЗВ та ГП</p>	<p>Відмінність у строках віднесення витрат на виробництво продукції до складу витрат у ПО та БО (у БО витрати на виробництво продукції беруть участь у формуванні фінансового результату в періоді реалізації продукції, а в ПО витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи тощо (крім матеріальної складової) включаються до складу валових витрат у періоді їх здійснення)</p>	<p>Балансова вартість НЗВ і ГП на кінець звітного періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Дт рах. 23, 26)</p>	<p>Матеріальна складова вартості НЗВ та ГП на кінець звітного періоду, за який розраховуються відстрочені податки</p>	<p>ВПЗ</p>
<p>Щодо авансів, виданих платникам податку на прибуток (за винятком орендної плати)</p>	<p>Відмінності в моментах визнання витрат за виданими авансами в ПО та БО (у ПО видані аванси відразу включаються до валових витрат звітного періоду, а в БО вони визнаються витратами одночасно з визнанням доходу, якому такі витрати відповідають)</p>	<p>Балансова величина дебіторської заборгованості за виданими авансами на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Дт субрах. 371 (за винятком орендної плати й авансів, виданих неплатникам податку на прибуток) «очищене» від ПДВ)</p>	<p>0</p>	<p>ВПЗ (приклад 1 П(С)БО 17)</p>
<p>Щодо витрат майбутніх періодів</p>	<p>Відмінності в моментах визнання витрат у ПО та БО</p>	<p>Балансова величина витрат майбутніх періодів на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Дт рах. 39)</p>	<p>0</p>	<p>ВПЗ (приклад 1 П(С)БО 17)</p>

Продовження таблиці Г.1

1	2	3	4	5
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
$TP = ПБ - ОБ,$ – якщо $TP > 0$, отримане значення визнається TP , що підлягає оподаткуванню та спричинює появу ВПЗ; – якщо $TP < 0$, отримане значення визнається TP , що вираховується та спричинює появу ВПА				
Щодо резерву сумнівних боргів (стосовно дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги)	Різні строки включення сум, що складають резерв сумнівних боргів, до складу витрат (у БО суми, що включаються до резерву, визнаються витратами відразу, а в ПО їх може бути включено до валових витрат у складі безнадійної заборгованості згідно з нормами п.п. 5.2.8 ст. 5 Закону про податок на прибуток)	Величина резерву сумнівних боргів на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Кт рах. 38)	0	ВПА (приклад 3 П(С)БО 17)
Щодо нарахованих забезпечень майбутніх витрат і платежів	Відмінності в моментах визнання витрат на створення забезпечення(резерву) у БО та ПО	Балансова величина забезпечень виплат персоналу та інших забезпечень (сальдо по Кт рах. 47)	0	ВПА (приклад 4 П(С)БО 17)
Щодо отриманих авансів	Відмінність у моментах визнання отриманих авансів у ПО та БО (у ПО отримані аванси відразу визнаються валовим доходом, а в БО такі надходження визнаються доходом за датою відвантаження товарів, продукції чи передачі результатів робіт, послуг)	Балансова величина поточних зобов'язань за отриманими авансами на кінець періоду, за який розраховуються відстрочені податки (сальдо по Кт субрах. 681 «очищене» від ПДВ)	0	ВПА (приклад 2 П(С)БО 17)
Щодо доходів майбутніх періодів	Відмінність у моментах визнання доходів у податковому та бухгалтерському обліку	Балансова величина доходів майбутніх періодів (сальдо по Кт рах. 69)	0	ВПА (приклад 2 П(С)БО 17)

Додаток Д

Сума р. 350-370, графа 4	Форма № 1, рядок 040, графа 4
--------------------------	-------------------------------

Таблиця узгодженості показників балансу з іншими формами фінансової

№ з/п	Показники, що порівнюються	Порівнювальні показники
1	Рядок 010, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 011 мінус рядок 012, графи 3 і 4
2	Рядок 030, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 031 мінус рядок 032, графи 3 і 4
3	Рядок 080, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 010, 020, 030, 040-070, графи 3 і 4
4	Рядок 160, графи 3 і 4	Форма № 1, рядок 161 мінус рядок 162, графи 3 і 4
5	Рядок 260, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 100-160, 170-250, графи 3 і 4
6	Рядок 280, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 080, 260, 270, графи 3 і 4
7	Рядок 380, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 300-340 плюс або мінус рядок 350 мінус рядки 360, 370, графи 3 і 4
8	Рядок 430, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 400? 410, 415, 420, мінус 416, графи 3 і 4
9	Рядок 480, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 440-470, графи 3 і 4
10	Рядок 620, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 500-610, графи 3 і 4
11	Рядок 640, графи 3 і 4	Форма № 1, сума рядків 380, 430, 480, 620, 630, графи 3 і 4
Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»		
12	Рядок 090, графа 3	Форма № 1, рядок 270, графа 3 мінус графа 4
13	Рядок 090, графа 4	Форма № 1, рядок 270, графа 4 мінус графа 3
14	Рядок 110, графа 3	Форма № 1, рядок 630, графа 4 мінус графа 3 (без врахування змін доходів майбутніх періодів унаслідок їх утворення від операцій з коштами цільового фінансування. наступного їх визнання доходами поточного періоду, повернення коштів цільового фінансування тощо)
15	Рядок 110, графа 4	Форма № 1, рядок 630, графа 3 мінус графа 4 (без врахування змін доходів майбутніх періодів унаслідок їх утворення від операцій з коштами цільового фінансування. наступного їх визнання доходами поточного періоду, повернення коштів цільового фінансування тощо)
16	Рядок 070, графа 4	Форма № 3, різниця між сумою рядків 010, 030-050, графа 4 і сумою рядків 020-060, графа 3
17	Рядок 430, графа 3	Форма № 1, сума рядків 230, 240, графа 4
Форма № 4 «Звіт про власний капітал»		
18	Рядок 010, графи 3-11	Форма № 1 (на 31 грудня попереднього року), рядки 300-380, графа 4 відповідно
19	Рядок 050, графи 3-11	Форма № 1 (на 31 грудня звітного року), рядки 300-380, графа 3 відповідно (якщо у звітному році не встановлено помилок за минулі роки)
20	Рядок 300, графи 3-11	Форма № 1 (на 31 грудня звітного року), рядки 300-380, графа 3 відповідно
Форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності»		
	Рядок 080, графи 3 і 14	Форма № 1, рядок 011, графи 3 і 4
	Рядок 080, графи 4 і 15	Форма № 1, рядок 012, графи 3 і 4
	Рядок 260, графи 3 і 14	Форма № 1, рядок 031, графи 3 і 4
	Рядок 260, графи 4 і 15	Форма № 1, рядок 032, графи 3 і 4
	Рядок 340, графа 4	Форма № 1, рядок 020, графа 4 (розбіжність на суму авансових платежів підрядникам для фінансування капітального будівництва)

